

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.

Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. I. Post Adæ lapsum Deus ita providit omnibus hominibus media
succicientia ad salutem, ut nulli ea neget.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

fuit pro statu innocentie seu nature integre de mediis necessariis ad promerendam salutem eternam, ad quam à Deo ordinati erant (provisum, inquam, pro se & suis posteris) cur non indidem Angelo pro statu sue viæ? Siquidem nullum salutis impedimentum pati poterat; neque ob demeritum peccati, vel aliam rationem erat, cur illi Deus subtraheret media, proximè & adæquate sufficientia ad salutem promerendam.

Atque in hac veritate D. D. omnes Catholici facile conveniunt, quamvis magna controversia sit, utrum post lapsum primorum parentum, non obstante demerito peccati, Deus ex misericordia sua provideret omnibus hominibus media necessaria ad salutem. Dico: Ex misericordia, quia, ut eleganter D. Aug. Enchir. c. 27. Si quidem (Deus) in melius hominum reformationem nullam prorsus esse voluisset, sicut impiorum nulla est Angelorum, nonne merito fieret, ut natura, quæ Deum deseruit, quæ præceptum sui Creatoris, quod custodire facillime posset, suam male utens potestate, calcavit atque transgressa est... universa in æternum deferretur ab eo, & pro suo merito penam penderet sempiternam? Planè ita faceret, si tantum iustus, non etiam misericors esset, suamque indebitam misericordiam multo evidentius in indignorum potius liberatione monstraret.

Jure ergo meritissimo dixit S. Prosp. Resp. ad obj. 6. Vincet. Hoc inter malos homines distat & demones, quod hominibus etiam valde malis superest, si Deus miseretur reconciliatio: demonibus autem nulla est in æternum servata conversio. Sed nunquid omnium hominum Deus miseretur? Pro resolutione Dico Primo:

CONCLUSIO I.

Post Adæ lapsum Deus ita providit omnibus hominibus media sufficientia ad salutem, ut nulli ea neget.

Inter media ad salutem sufficientia eminet interior gratia. Hæc alia præveniens seu excitans, quæ datur ad primum, eumque sæpe infirmam voluntatis motum eliciendum: alia adjuvans, quæ jam volenti tribuitur, ut fortius velit, & possit implere quod voluit. Dum homo gratiam prævenientem negligit, aut repellit, non accipit adjuvantem. In lege quoque veteri dabatur gratia præveniens, simul cum lege.

Gratia illa præveniens vel est cognitio cœlitus infusa intellectui, vel pius motus à Deo voluntati impressus: S. S. Patres enim explicant eam per illustrationem, pulsum cordis &c. quibus dicunt hominem moveri ad implenda divina mandata, & declinanda peccata. Aug. audite homil. 23. c. 6. *Adulter non fuisti in illa tua vita præterita, plenè ignorantia: nondum illuminatus, nondum bonum malumque discernens, nondum credens in illum, qui te nescientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus, regebam te mihi servabam*

te mihi. Vi adulterium non committeres, suaseri defuit, vi suaseri deesset, ego feci. Locus & tempus defuit, & ut hæc deesset, ego feci. Adfuit suaseri, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentiret, ego terrui. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, & quod non admisisti.

Sicuti Deus inicit voluntati infideli timorem quo prohibeatur malus consensus, sic etiam quo bonus eliciatur juxta S. Prosp. l. 2. de voc. gent. in titulo c. 27. docentem consensum voluntatis per gratiam gigni, non solum ex doctrina & illustratione, sed etiam ex terrore & metu. Alios insuper motus inspirat Deus cordibus etiam infidelium ad fidem, ipse & charitatem. Ad fidem quidem, ait S. Aug. l. 1. ad simpl. q. 2. *sunt inchoationes quadam fidei conceptionibus similes. Idem in ipse & charitate locum habet: & uti ad fidem revocat quilibet Dei cognitio cœlitus infusata ad ipse & charitatem pleræque voluntatis motiones ineliberatæ circa Deum. Gratia præveniens dividi solet in sufficientem & efficacem: & tunc gratia præveniens dicitur sufficientis, quando tales vires præbet voluntati, quibus etiam possit consentire, equidem non consentit voluntas, gratia adjuvans potius tenet se per modum concussæ.*

Per gratiam prævenientem & adjuvantem, fit homo potens declinare à malo & facere bonum. Potestas proxima dicitur, quæ omnia gratiæ auxilia ad bene agendum necessaria complectitur. Remota vero, cui etiam plurima desunt, habet tamen gratiam quâ orare, sicut oportet, atque adeo omnia alia gratiæ auxilia etiam impetrare possit. Qui remotam tantum habet potestatem, etiam absolute & simpliciter possit mandata implere; rectè tamen dicitur quandoque non posse, proximè nimirum & immediate. Ponamus enim quod talis concetur immediate mandatum exequi, sentiet se non posse: nam cum gratia, quâ potestas illa constituitur, orationem proximè respiciat, & ad preces fundendas data sit; hic homo neglecta oratione ad id, quod agendum præcipitur, accedit, tumque suâ experientia discit, se tanto oneri necesse parem: quod aliter accideret, si primo oraret, nam tunc sufficientem ad orandum gratiam sibi adesse, & post orationem necessaria ad mandatum implendum auxilia se impetrasse cognosceret. Dum S. Aug. etiam peccatis perseverandi potestatem negare videtur, loquitur de potestate proximam negat; quorum statum quod remotam det. Mori (inquit tract. 96. in Joannem) pro Christo nondum erant idonei tunc Apostoli, quibus dicebat: non potestis proximè me sequi modo. Unde primus eorum Petrus, qui hoc jam se posse presumpserat, aliud expertus est, quam putabat.

Notari hic meretur, quod varii sint gradus gratiæ, uti & desertionis. Alia gratia pariter & occultior, de qua S. Prosper l. 2. de voc. gent. c. 23. alia plenior & evidentior, de qua S. Aug. l. 1. ad simpl. q. 2. circa initium. Varii similiter gradus desertionis: primus, quo Deus deserit hominem, jam à statu gratiæ in peccatum

An similiter possit lapsum.

S. Aug.

Quid distat inter malos homines & demones, ex S. Prosp.

4. Inter media salutis est gratia interior.

Alia intellectus alia voluntatis

S. Aug.

peccatum mortale prolapsus, subtrahendo gratiam largiorem, quam iusto impertiebatur, & dando tenuiorem ac parciorem tantum. Secundus gradus est, cum Deus eundem hominem jam plurimis & gravissimis implicatum peccatis rursus deserit subtractione gratiæ tenuioris, quam adhuc largiebatur, cum in pauciora peccata eaderet, & solum dat sufficientem remissionem & tenuissimam. Tertius gradus deletionis totalis est proprius damnatis.

His premis constat apud Doctores, omnibus parata esse media remotæ sufficientiæ; ut sunt merita Christi; nam omnibus promeruit gratiam & gloriam; item, prædicatio Evangelii per totum mundum, & ante eam prædicatio viæ salutis per Patriarchas & Prophetas; Ministri denique Sacramentorum, & similes causæ remotæ, ad salutem necessariæ, vel utiles, ut sunt bona exempla &c. Sed quoniam, quod ita remotè tantum sufficit, simpliciter non dicitur sufficere ad aliquem finem; idèd movetur difficultas, an omnibus ita paratum sit auxilium proximè sufficiens, ut nemini ex parte Dei denegetur; sub auxilio nunc comprehendendo non modò quicquid interiùs per modum actûs vel habitûs ad acquirendam salutem necessarium esse potest; sed etiam causas & occasiones extrinsecas, ad salutem consequendam requisitas.

Non est autem controversia; utrùm tale auxilium proximè & adæquatè sufficiens omnibus detur: nam experientia constat non omnibus dari. Quid ergo queritur? Utrùm tale auxilium aliquibus non solum non detur, sed etiam non detur ex parte Dei, quod est propriè negari à Deo. Sunt enim hæc in rigore loquendi diversa; Deum scilicet non dare quidpiam & Deum aliquem denegare. Illud quippe solum importat non positionem effectûs Dei, unde, cumque illa proveniat; hoc verò importat non positionem effectûs Dei, etiam ex parte Dei, ita ut, quavis aliæ causæ ad effectum ponendum sunt satis dispositæ; Deus tamen nolit ex sua parte concurrere ad positionem effectûs. Et ita inquiritur hoc loco, an, etiam si aliæ causæ ad præstandum homini auxilium salutis præstò sint, Deus nolit tale auxilium conferre, vel etiam impediat convenientem salutem hominis causarum dispositionem.

Hoc prænotato, Conclusio nostra, teste Smil. tr. 3. disp. 6. n. 124. est communis Theologorum, quod ibi & numeris seqq. diffusè ostenditur. Fundatur autem maxime in iis Scripturis, in quibus generaliter dicitur, Deum velle omnes homines salvos fieri, etiam post lapsum Adam; tales sunt 1. Timoth. 2. v. 3. & 4. Hoc enim bonum est & acceptum coram Salvatore nostro Des, qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Joan. 1. v. 9. Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Item Matth. 11. v. 28. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. 2. Pet. 3. v. 9. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant; sed pariter agi propter vos, nolens aliquos petire, sed om-

nes ad penitentiam reverti. 1. Joan. 2. Jesus dicitur propitiatio pro peccatis nostris, & totius mundi. Porro ad veritatem harum, & similium Scripturarum videtur requiri, ut Deus non denegat gratiam sufficientem, sive fideli ad implenda mandata, obligantia sub mortali; seu infideli ad suscipiendam veram fidem; aut peccatori ad penitentiam; vel iusto ad perseverantiam; seu denique parvulo ad receptionem Baptismi. Quomodo namque dici quis potest velle alicuius salutem, si non solum non det media necessaria ad salutem; sed etiam, quantum ex se est, positivè & ex intentione illa subtrahat, & aliis causis ad effectum ponendû satis dispositis, nolit ex sua parte concurrere ad positionem effectûs?

Quod autem dictæ Scripturæ generaliter sint intelligendæ, vel saltem intelligi possint de omnibus omnino hominibus, & non de solis prædestinatis, sup. latè ostendimus, agendo de voluntate antecedente & consequente. Vide Disp. præced. Secl. 4. Conclus. 3. & 4. Addam hæc, quæ ibi sunt omisa, & ad rem faciunt in primis, quod legitur Proverb. 1. v. 20. & seqq. Sapientia foris prædicat, in platea dat vocem suam. In capite turbarum clamarit, in foribus portarum urbis profert verba sua dicens: Usquequò parvuli distigitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam? Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea; quia vocavi & renuistis. In quo testimonio (inquit Theodorus sup. n. 158.) primùm continetur ita generalis invitatio, ut nullum locum, nullum hominem excludat. Deinde ita, ut non modò scientiam oppositam stultitiæ morum; sed etiam oppositam infidelitati comprehendat; nam infideles propriè Infantes & parvuli dici possunt, cum finem, in quem ordinati sunt, & ad quem tendere deberent, ignorent; haud secus ac parvuli vitam & actiones suas nesciunt ordinare. Spiritus quoque Dei, quem parvulis omnibus offert hoc loco divina Sapientia, maxime intelligitur esse scientia salutis & fides. Sic ille.

Appositè D. Dionys. cap. 9. de Cælesti Hierarch. Cum (inquit) radius ille divinus unus ac simplex sit, eodemque modo se habeat super omnia semper explicitus: nempe enim & aliis Gentibus, ex quibus & nos ad immensum & infinitum divini luminis pelagus (quod paratum semper est, & patet omnibus ad participandum) ex præterita erroris cecitate respiravimus; nunquam præfuerunt alieni Dii, sed unum illud omnium ac singulare principium. Et infra: Sed quòd una illa quidem Altissimi in cunctis providentia mortales omnes in salutem Angelorum suorum ductibus ad se pervehendos distribuerit. Eandem veritatem dilertè tradit D. Chrysost. Homil. 7. in Joan. dicens: Gratia in omnes diffusa est, non Iudaum, non Græcum, non Barbarum, non Scytham, non liberum, non servum, non virum, non mulierem, non senem, non juvenem effugit aut dedignatur; omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari bonore advocat: qui autem ejus munere sui negligunt, hanc suam cecitatem sibi ipsis imputent.

Ad earum veritatem requiritur, ut Deus nulli denegat gratiam sufficientem.

11.

Adducitur Script. Proverb. 1.

Expenditur à Theod.

Consonat D. Dionysius.

Subscribit S. Chrysost.

12.
Et late!
S. Aug.

Pugna gra-
tia & con-
cupiscentia.
S. Aug.

Aliquando
vincit gra-
tia.

Concil.
Trid.

13.
Aliquando
vincit con-
cupiscentia.

S. Aug.

14.

Magnus gratiæ Doctor S. Aug. non tantum probat dari omni homini lapso gratiam sufficientem tantum: id est, hominis culpâ effectum suo earentem, ex voluntate Dei generali salvandi omnes & morte Christi pro omnibus, de quibus alibi: sed & variis aliis viis. Et Primò quidem, ex interiore pugna gratiæ, & concupiscentiæ, in qua aliquando ita vincit gratia, ut concupiscentia nullum, ne tenuissimum quidem, excitet voluntatis consensum deliberatum. Testis S. Aug. l. 1. de pecc. Mer. c. 39. dicens de homine lapso: si ad aetatem capax præcepti pervenire potuerit, ibi habet concupiscentiam, cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo superet ex toto, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobis esse noluerit: nam nec grandibus hoc præstatur in baptismo (nisi forte miraculo ineffabili omnipotentissimi Creatoris) ut lex peccati... penitus extinguatur, & non sit. Et l. 6. contra Jul. c. 23 dicit: in illis Apostoli vocibus (scio quia non habirant in me, hoc est in carne mea bonum &c.) gemitur esse sanctorum contra carnales concupiscentias dimicantium. Qui cum mente sint spirituales... rectè adhuc intelliguntur ea parte captivi sub lege peccati, quæ desideriorum, quibus non consentiunt, motibus subjacet. Hinc factum est ut sic ista intelligerem, quemadmodum intellexit Hilarius, Gregorius, Ambrosius, & ceteri Ecclesiæ sancti notique Doctores, qui & ipsum Apostolum adversus carnales concupiscentias, quas habere volebat, & tamen habebat, strenuè conflixisse, eundemq; conflictum suum illis suis verbis contestatum fuisse senserunt. Et paulò post: vivit Christus in nobis, si & ad pugnam contra concupiscentias exercendam, & ad victoriam usque ad consumptionem eorumdem hostium capeffendam, in illo fidimus, non in nobis. Et statim: cum dicat Apostolus non ego operor illud ostendens concupiscentias carnis solum impulsu libidinis operari sine consensione peccati. Vis plura? ipsum Concil. Trid. sess. 5. can. 5. de concupiscentia ait: quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Jesu Christi gratiam repugnantibus non valet: quin imò qui legitime certaverit coronabitur. Et noli mirari quòd non noceat non consentientibus, cum Trid. ibidem sub anathemate definiat, quòd verè & propriè in renatis peccatum non sit.

Uti gratia aliquando vincit ex toto in Sanctis, ita aliquando concupiscentia vincit ex toto in peccatoribus, signanter consuetudinariis: sic quòd gratia nullum, ne tenuissimum quidem, resistentiæ motum deliberatum excitet in voluntate. Ita supponit S. Aug. l. 6. contra Jul. c. 23. supra: de iis, quos ita haberet carnis concupiscentia subjugatos, ut facerent quicquid illa compelleret. De impiis quoque dicit initio Præfat. in Pl. 124: cum hæc gratia impiorum animos pulsaret, cor eorum congelasset adversus Deum, & sit durum adversus imbrem gratiæ ipsius, ne fructum ferat. Idem latius patebit ex altera Aug. viâ, quâ probat dari gratiam sufficientem tantum.

Secundâ viâ proprium Adultorum peccatum in eo ponit S. Doctor, quòd gratiam Dei contemnant ac repudient. l. 3. de lib. Arb. c. 19:

Cum ubique sit præsens, qui multis modis per cunctas turam sibi Domino servientem aversum revocet, & ceat credentem, consoletur sperantem; diligenter exhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem: non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras: neque illud, quòd vulnerata membra non colligis, sed quòd volentem sanare contemnis. Ista tua propria peccata sunt. Eadem habet post exortam beatissimum Pelagianorum: l. de nat. & grat. c. 67. loquitur autem S. Doctor de gratia interiore, et scilicet, quâ credimus, speramus, diligimus, conamur, deprecamur. In Pl. quoque 63. sub finem ait: Nonne erit pluvia illa (gratiæ interioris) tibi in iudicio Dei & dicit: ego dulcis super omnia veni? tu ergo quid proferas vide, & quid tibi pariter attendas. Profers frumentum, horrem spera: profers spinas, ignem. Et item. 67. de tempore: cur ingrate redemptionis tuæ munera renitis? accedat S. Prosper lib. 1. de voc. gent. cap. 9. inquit: Quamvis magna pars hominum salutis gratiam aut repellat aut negligat. Negligere, qui repellere simpliciter sine addito, est negligere totaliter gratiam, & resistere gratiæ ex toto. Nec dubitandum, quin hæc fuerit mens S. Aug. S. Prosp. & Catholicorum: videbant enim infideles multos permanere in infidelitate, qui tamen interea sæpe habent gratiam fidei, cui resistunt ex parte, dum non credunt. Videbant peccatores multos non converti, sed inordinare; qui tamen interea sæpe habent gratiam conversionis, cui resistunt ex parte salutem, dum non convertuntur. Videbant permultos iustos labi in grave peccatum, qui tamen habebant gratiam perseverandi, cui resistunt ex parte salutem, dum non perseverant. Ultra hanc partem adstruebant SS. Patres negligentiam totalem, & resistentiâ totalem.

Tertiâ viâ distinguit S. Aug. gratiam seu vocationem interioiorem in congruam & incongruam. Audiatur l. 1. ad Simpl. q. 2. Illi... qui, qui congruenter vocati. Illi autem, qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi, non electi, quia non secuti, quamvis vocati... etiam multos vocet, eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocati aptum est, ut sequantur. Item: cuius miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat. Plura similia habet ibi de gratia seu vocatione interiore. Quòd autem de hac agat, patet ex l. 2. retract. c. 1. ubi recognoscens, hunc locum ait: in cuius questionis solutione laboratum est quidem pro libertate arbitrio voluntatis humanae, sed vicit Dei gratia: nisi ad illud perveniri potuit, ut liquidissima veritate dixisse intelligatur Apostolus 1. Cor. 4. quis enim te discernit? gratia enim discernens seu vixitrix secundum omnes est gratia interior voluntatis.

Hanc gratiam requirit S. Aug. ad Simpl. supra, quia voluntas hominis sola non sufficit, ut possit rectèque vivamus, nisi adjuvemur misericordia Dei. Et iterum: vocatio ista est effectrix bonæ voluntatis... voluntas ipsa, nisi aliquid occurreret, quòd detraheret atque invitet animum, moveri nullo modo posset.

16. Addatur S. Aug. de Prædest. SS. cap. 16. Vocat Deus prædestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra prædestinati unici filii sui, non eâ vocatione, quâ vocati sunt, qui noluerunt venire ad vocationem, quâ repellentes gratiam, & gratia in- nuptias (ecce repellentes gratiam) illa quippe vocatione re- tori totaliter resistentes) illa quippe vocatione & iudai vocati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est: & gentes, quibus Christus crucifixus salutis est: sed eâ vocatione prædestinatos vocat, quam designat Apostolus dicens cor. 1. v. 24. ipsis vocatis & sciens esse certam vocationem eorum, qui secundum propositum vocati sunt. Quam & ita de- scribit: quâ vocatione sit credens. Agnoscit in his clare S. Aug. gratiam congruam & victriem, & gratiam incongruam, rejectam & merè suf- ficientem.

Dum S. Aug. alibi dicit: nullam gratiam care- re suo effectu, de sola gratia congrua, effica- ci & victrice loquitur: siue detur ad imperfe- ctum tantum consensum, uti sæpe fit: siue ad perfectum. ita loquitur de corr. & grat. c. 12, circa finem. tantum quippe spiritus sancto accendi- tur voluntas eorum, ut idè possint, quia sic volunt: idè sit velint, quia Deus operatur ut velint: nam si in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen in- firmitate propter elationem reprimendam perfici vir- tutem oportebat: ipsis relinquere voluntas sua, ut in adiutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellet, nec Deus in eis operaretur ut vellet: inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & idè perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellet, aut non ita vellet infirmitate voluntatis ut possent. Patet quod alicuius impotentiam in sensu com-posito tantum, quo agens non vult, vel non potest vult, & necessitatem impedibilem per vo- luntatem, licet difficulter, deinde concludit: adveniens est ergo infirmitati voluntatis humana, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter (in exemplari Parisiensi de anno 1555. legi- tur insepabiliter.) ageretur, & idè quævis infirma non desiceret, neque adversitate aliqua vin- ceretur. Ita factum est, ut voluntas hominis invali- da & imbecillus in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei, cum & voluntas primi hominis for- tis & sana in bono ampliore non perseveraret, ha- bens virtutem liberi arbitrii, quævis non defutu- ro adiutorio Dei, sine quo non posset perseverare si vellet, non tamen tali, quo in illo Deus operaretur ut vellet. Fortissimo quippe dimisit atque permisit face- re quod vellet: infirmis servavit, ut ipso donante in- viciisime, quod bonum est, vellet: & hoc deferere invicisime vellet. Idem habet alibi, dum ait: ablit ut qui quam non veniat, qui à Patre au- divit & didicit. Item: hæc gratia à nullo duro corde respuitur, idè quippe tribuitur, ut cor- dis duritia penitus auferatur. Ab Augustino ad Prosperum eamus.

Generalitatem gratiæ docet S. Prosp. lib. 2. de Vocat. Gen. c. 14. in fine, & cap. 15. in pria- cipio (juxta editionem Lovan. quam ferè ubi- que sequor) Neque ob hoc excusabiles sint nati- ones, quæ alienatæ à conversione Israel, spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo sub ignorantia

tenebris perierunt, quia hac abundantia gratia, qua nunc universum mundum rigat, pari antea largitate non fluxit. Adhibita enim semper est universis homi- nibus quadam superna mensura doctrina, quæ est parior occultiorisque gratia fuit, sufficit tamen, si- cut Dominus judicavit, quibusdam ad remedium, om- nibus ad testimonium. c. 25. Fuerunt enim ac sunt hujusmodi dona ita generalia, ut per ipsorum testi- monia ad querendum verum Deum possent homines adjuvari, quibus donis auctorem suum per omnia secula protestantibus, specialis gratia largitas su- persusa est. Quæ licet copiosius nunc, quam ante præ- stetur, causas tamen distributionis suarum Dominus apud scientiam suam tenuit, & intra secretum po- tentissimæ voluntatis occultavit. Et post pauca: Deo autem placuit & hanc (gratiam specialem) multis tribuere, & illam (gratiam generalem) à nemine submovere, ut ex utraque appareat, non ne- gatam universitati, quod collatum est portioni, sed in aliis prevaluisse gratiam, in aliis resiliuisse natu- ram. c. 28. Fit manifestum, quod diversis atque in- numeris modis, omnes homines vult Deus salvos fi- eri, & in agnitionem veritatis venire, sed qui veni- unt Dei auxilio diriguntur: qui non veniunt suâ per- tinaciæ reluctantur. cap. 29. in fine: Universitati quippe hominum (quod abundè probavimus) ita multiplex atque ineffabilis bonitas Dei consuluit semper & consulit, ut nequæ ulli pereuntium excu- satio suppetat de abnegato sibi lumine veritatis, ne- que cuiquam sit liberum de sua justitia gloriari; eam- & illos propria nequitia demergat ad penam. & istos Dei gratia perducatur ad gloriam. cap. 31. Elabora- tum est quantum Dominus adjuvit, ut non solum in novissimis diebus, sed etiam in cunctis retrò sæ- culis probaretur, gratiam Dei omnibus hominibus ad- fuisse, providentia quidem pari, & bonitate generali, sed multimodo opere, diversaque mensurâ: quoniam si- ve occultè, si-ve manifestè ipse est (ut Apostolus ait) Salvator omnium hominum, maxime fidelium. Quæ sententia subtilissima brevitas & validissimi robo- ris, si tranquillo consideretur intuitu, totam hanc (de qua agimus) controversiâ dirimit. Dicendo enim: qui est salvator omnium hominum, confirmavit bo- nitatem Dei super omnes homines esse generalem; adjiciendo autem: maxime fidelium, ostendit esse partem generis humani, quæ meritò fidei divinitus inspirata, ad summam atque æternam salutem spe- cialibus beneficiis provebatur.

Hinc Doct. Angel. 2. Sent. dist. 28. q. 1. a. 4. ad 4. Dicitur, quod si aliquis in barbaris natus nationibus, quod in se est, faciat, Deus sibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspiran- do vel doctorem mittendo. Et q. 14. de Veritate a. 11. ad primum: Si quis taliter (id est in sylvis vel inter bruta animalia) nutritus ductum ratio- nis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, cer- tissime tenendum est, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ ad credendum sunt necessaria, vel aliquem fidei predicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium Act. 10. Et ad 2. ait: Quævis non sit in potestate nostra cognoscere ea, quæ sunt fidei ex nobis ipsis, tamen si nos fecerimus, quod in nobis est, ut scilicet ductum naturalis rationis sequamur, Deus non deficiet nobis

19. Quid sen- serit de hac re S. Tho.

clamant, quam poenitentiam peccatoribus qui-
buscumque esse possibilem. Atque ad hoc Deum
ipsi dare gratiam aliquo modo sufficientem,
quod si bene uterentur, faciendo quod in se est,
proxime sufficientem acciperent, quia etiam fa-
cile poeniterent? Sic dicit S. Prof. ad Obje.
Vincent. Resp. 15. Non est consequens, ut Deus,
qui poenitentiam non dederit, respiciant ab-
soluti, & quos non levaverit, aliserit: cum aliud
sit, infirmum in crimen egisse, quod alienum est à
Deo, aliud criminoso veniam non dedisse, quod de
peccatoris est merito. Ergo, si peccator voluisset,
Deus veniam dedisset, quia ad meritum in sta-
tu naturae lapsus requiritur in homine libertas
à necessitate: ad libertatem autem poenitentiae
necessaria est gratia aliquo modo sufficiens.
Sed de hoc plura inferius, ubi de observatione
mandatorum Dei.
Impræsentiarum pèrgo ad perseverantiam in
fide & iustitia, Iusti in Scriptura S. multoties
monentur ad perseverantiam: unde Deus iis
providere vult de mediis sufficientibus ad per-
severandum, inter quæ gratia sufficiens. Hanc
eis dari demonstravit S. August. contra Pela-
gianos dicendo l. de nat. & grat. c. 26. Deus non
deserit iustos, sed non deseritur. Quod hic agatur
de defensione per subtractionem gratiæ actua-
lis, patet, nam de gratia habituali non disputa-
vit August. cum Pelagio, sed de actuali, quæ
adjuvant homines ad piè vivendum. Deinde
agit August. de gratia adjuvante necessaria ho-
minibus iam iustificatis ad perseverandum. Hæc est
actualis ultra habituale, quæ iustus præditus est:
ajebat Aug. lup. Videri sine quemadmodum non dicat
Pelagius necessariam misericordiam Dei, ut non pec-
emus, sed qui peccavimus. Et resp. sicut .. vulnere
verbi gratia claudicans idè curatur, ut, sanato ma-
lo præterito, futurum dirigatur incessus: sic mala no-
stra non ad hoc solum superius medicus sanat, ut illa
jam non sint, sed ut de cætero rectè ambulare possi-
mus: quod quidem etiam sani non nisi illo adjuvante
poterimus. Nā medicus homo cum sanaverit hominē,
jam de cætero sustentandum elementū & alimen-
to corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio con-
valescat atque persistat, Deo dimittit: qui præbet ista
in carne viventibus, cuius erant etiam illa, quæ dum
curaret, adhibebat... ipse autem Deus, cum per me-
diatorem Dei & hominum, hominem Iesum Chri-
stum spiritaliter sanat egrum, vel vivificat mortuum,
id est, iustificat impium, & cum ad perfectam sani-
tatem, hoc est, ad perfectam vitam iustitiamque per-
duxerit, NON DESERIT SINON DESERATUR,
UT PIS SEMPER IUSTEQUE VIVATUR. Sicut enim
oculus corporis etiam plenissimè sanus, nisi candore
lucis adiutus, non potest cernere: sic homo etiam per-
fectissime iustificatus, nisi æterna luce iustitiæ divinitus
adjuvetur, rectè non potest vivere. Sanas ergo Deus
non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut præstet
etiam, ne peccemus. Hoc præstat Deus per gratias
actuales, illud per habituales. Præmiserat quo-
que S. August. c. 22. nec cogitat (Pelagius) præ-
varicatorem legis quàm dignè lux deserat veritatis,
quæ desertus utique sit cæcus. c. 23. Pelagius for-
tas respondet, Deum ad ista non cogere, sed dignos
Tomus II.

deseri tantum deserere. Si hoc dicit, ait August. ve-
rissime dicit. Hæc efficiunt gratiam actuale
tantum, & deflectionem per ejus subtractionem.
In Psal. 145. hanc gratiam vocat auxilium:
Promittitur auxilium mortalis, & gaudes: promitti-
tur immortalis, & tristis es &c. non enim deseret o-
pus suum, si ab opere suo non deseratur. Similiter S.
Prosper Resp. 7. ad obje. Vincent. cum de
iis loquitur, qui pietatem Christianæ conversationis
& fidei desertentes, in profanos errores aut in dam-
nabiles mores irrevocabili ter transferunt, addit: sed
nullo modo credendum est, huiusmodi homines in hanc
desperationem ex Dei voluntate cecidisse, cum potius
allevet Dominus omnes, qui corrumpunt, & erigat om-
nes elisos. Nemo enim nisi illius gratiæ erigitur, nemo
nisi illius gratiæ stabilitur. Dei ergo voluntas est, ut
in bona voluntate maneat, qui & priusquam dese-
ratur neminem deserit, & multos desertores sepe
convertit. Idem sent. 7. ad Capitula Gallorum:
gratia tamen ejus non prius eos deseruit, quàm ab
eis desereretur. Quod hic sermo sit de gratiæ ac-
tuali patet ex iis verbis: nemo enim nisi illius
gratiæ erigitur &c. alio quoque loco dicit: si
autem ab his (bonis studiis) recedunt & ad vitia
atque peccata transiunt, nihil ibi Deus mala tenta-
tionis immittit, & recessum non deserit antequam
deserat.
Clarius adhuc de auxiliis gratiæ actualis lo-
quitur S. August. lib. 2. de peccat. mer. cap. 17.
Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod
non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat
voluntates: quæ ut non adjuventur, in ipsis inidem
causa est, non in Deo. Hæc verba recitat S. Ful-
gentius lib. 1. cap. 28. ad Monimum, & subjun-
git: In istis S. Augustini dictis attende quæso, mi
Charissime, primum, quia ut homines non adjuventur
à Deo, in ipsis causa esse dicitur, non in Deo. Quæro
hic: in iusto antequam Deum deserat per pec-
catum mortale, quæ causa est, ut à Deo non
adjuvetur? non peccatum originale, vel actua-
le præsens, non futurum, quia poena sequitur,
non præcedit culpam: non concupiscentia,
quia in Baptismo reatus ejus solvitur, atque ad-
eò ita manet in renatis, ut non sibi ad illicita
consentientibus nihil omnino nocitura sit.
Noceret autem multum, si ob eam subtrahere-
tur gratia necessaria ad vitandum peccatum.
Restat ut Deus det iustis gratiam sufficientem
ad perseverandum in iustitia.
Hanc gratiam, quam Deus iustis dat, S. Aug.
tribuit quodammodo iustitiæ: uti eam, quam
peccatoribus dat, tribuit misericordiae. In Pl. 7.
hæc verba Davidis, Iustum auxilium meum à Do-
mino, sic expendit: duo sunt officia medicina: u-
num, quo sanatur infirmus, alterum, quo sanitas cu-
soditur. Iuxta illud primum dictum est in superiore
Psalmo: Misere mei Domine, quoniam infirmus
sum: juxta hoc alterum in hoc Psalmo dicitur: si es
iniquitas in manibus meis: si reddidi retribuentibus
mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.
Ibi infirmus, ut liberetur, hic jam sanus, ne corrup-
tatur, orat &c. itaque ibi misericors auxilium est,
quia nullum habet meritum peccator, qui adhuc ju-
stificari desiderat, credens in eum, qui iustificat im-
pium.

pium. Hic autem iustum auxilium est, quod iam iusto tribuitur. Dicat ergo ibi peccator (qui dixit, infirmus sum) saluum me fac Domine propter misericordiam tuam. Et dicat hic iustus (qui dixit si reddidi retribuētibus mihi mala) iustum auxilium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde. Si enim medicinam exhibet, quā sanemur infirmi: quando magis eam, quā custodiamur sani? quoniam si, cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est, quando magis nunc iustificati salvi erimus ab ira per ipsum? Debet ergo Deus auxilium istud non hominis iusti meritis, sed suæ fidelitati, quod indubiè præstat Deus fidelis & iustus. Debemus, inquit S. Thomas lect. 1. in c. 1. ep. 1. ad Cor. sperare, quia Deus est fidelis: non enim videretur esse fidelis, si nos vocaret ad societatem filii, & nobis negaret, quantum in ipso est, ea, per quā pervenire ad eum possemus; unde Iosue primo dicit: non te deseram, neque derelinquam.

S. Thom.

28.

S. Aug.
Iustus ultra
litteram le-
gis, eget
spiritu gra-
tia.

Clarissimè demum perseverantiæ gratiam adstruit Aug. 1. de cor. & grat. Nuntiatum erat Augustino, dixisse quemdam Adrumetinum Monachum: Neminem corripendum, si Dei præcepta non facit, sed pro illo, ut faciat, tantummodo orandum. Contra hoc Aug. requirit c. 1. supra litteram legis spiritum gratiæ, inquit: Dominus autem ipse non solum ostendit nobis, a quo malo declinemus, & quod bonum faciamus, quod solum potest littera legis; verum etiam adjuvat nos, ut declinemus a malo, & faciamus bonum, quod nullus potest sine spiritu gratiæ. Et statim: in bono autem liber esse nullus potest, nisi fuerit liberatus ab eo, qui dixit: si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis. Nec ita, ut cum quisque fuerit a peccati dominatione liberatus, jam non indigeat sui liberatoris auxilio; sed ita potius, ut ab illo audiens: sine me nihil potestis facere, dicat ei & ipse: adiutor meus esto, ne derelinquas me. Huius gratiæ intelligentiam commendat c. 2. intelligenda est enim gratia Dei, per Iesum Christum Dominum nostrum, quā solā homines liberantur a malo, & sine qua nullum prorsus, si ve cogitando, si ve volendo & amando, si ve agendo faciunt bonum; non solum, ut, monstrante ipsa, quid faciendum sit sciunt, verum etiam ut, præstante ipsa, faciant cum dilectione, quod sciunt. Huius gratiæ largitionem adstruit c. 6. quærens: an regeneratus merito corripitur cum peccat, & an iusta sit hæc ejus excusatio: quid feci, qui non accepi? & Resp. Si jam regeneratus & iustificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certè iste non potest dicere: non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisi arbitrio. . . an adhuc & ille nolens corripri, potest dicere: quid ego feci, qui non accepi, quem constat accepisse, & suā culpā, quod acceperat amisisse? Pergit initio c. 7. ad principale: Quia cum ita sint, corripimus tamen eos iustèque corripimus, qui, cum bene viverent, non in eo perseveraverunt. Ex bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt, & ideo corripiuntur. . . nec se excusabunt discentes. . . perseverantiam non accepimus, quā permaneremus in bono. . . si enim. . . ab hac damnatione non se liberabunt, qui poterunt dicere non se audivisse Evangelium Christi, cum fides ex auditu sit: quantum minus se liberabunt, qui dictu-

Huius gra-
tia intelli-
gentiam
commendat
Aug.

Merito cor-
ripiuntur,
qui Dei
præcepta nō
servant.

ri sunt, perseverantiam non accepimus. Iustus enim videtur excusatio dicentium: non accepimus audientiam, quam dicentium: non accepimus perseverantiam; quoniam potest dici: homo in eo, quod audieras & tenueras, perseverares, si velles.

His ultimis verbis clarè significat S. Aug. hominem regeneratum & iustum suā culpā non perseverasse, ideoque iustè damnatum. Adhuc igitur gratia sufficiens ad perseverantiam, hæc enim non posset perseverare. Quod patet ulterius, quia comparat eos, qui non audierunt, iis, qui post susceptam gratiam fidei non perseveraverunt. Et sicut de his asserit rectè dicit: Perseverares si velles; ita negat de illis posse affirmari: Crederes si velles, quia unum ex necessariis ad credendum est audientia fidei, quā caruerunt. Ad perseverantiam igitur gratia non defuit prioribus, quia ad perseverantiam requiritur gratia sufficiens, uti ad fidem audientia. Denique idem conficitur, quia sicut c. 7. de quolibet baptisato mortaliter peccante affirmatur: perseverares, si velles; ita cap. 11. de Adam tentationi succumbente, ait: perseverares, si velles. Sed Adam habuit in statu innocentie gratiam sufficientem ad perseverandum, ergo & quilibet baptisatus: debebat enim uterque ad perseverandum habere omnia prærequiritia. Hæc omnibus persuadebunt, ut putamus: & addimus quod de fide & iustitia loquitur Theod. Sess. 6. c. 13. Similiter de perseverantia monent, de quo scriptum est (Matth. 10. & 14.) Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum, qui stat, statuere, ut perseveret, & eum, qui cadit, restituere: nemo sui capiti aliquid absoluta certitudine pollicetur; tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent: Deus enim, nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut cepit opus bonum, ita perficiet, operari velle & perficere: verumtamen qui se existimant sperare, videant ne cadant. Et can. 22. Si quis dixerit, iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse separari, anathema sit. Ubi (inquit Smil. sup.) non tantum determinatur, eos posse perseverare, qui sufficiens ad hoc Dei auxilium habent; hoc enim per se notum est, nec in questione venire poterat, sed etiam omnes habere tale auxilium, quo possunt perseverare.

Et eandem vim habent alia ejusdem Concilii verba, quibus definit ead. sess. cap. 5. cap. 11. cap. 14. & can. 29. posse omnes cum Dei gratia ejus præcepta observare, & ad fidem, & iustificationem, & ad penitentiam post relapsum pervenire; ut non solum intelligat Concilium, id hominem posse cum gratia sufficere, sed etiam illam gratiam omnibus suppeteret. Hucusque Theod. Nunquid rectè & rectissime planè: scimus enim hanc propositionem: Ad præcepta Dei hominibus iustis volentibus & in operibus, secundum præsentia, quas habent, imitari sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, quæ possibilia sunt, à Sede Apostolica proferriam esse tanquam temerariam, impiam, blasphemam anathema.

anathemate damnatam & hæreticam. Quid autem dicendum sit de infidelibus, & fidelibus peccatoribus, idem vel diversum, ibi non determinatur. Sed neque in cap. 11. Trid. sup. allegato, quod non loquitur expressè, nisi de hominibus iustificatis, sicut infra latius dicitur, ubi de observatione mandatorum Dei.

Nunc examinemus causam parvulorum, quos etiam comprehendit sub generali illa locutione Apostoli: *Vult omnes homines salvos fieri* &c. sup. agendo de voluntate antecedente & consequente ostendimus, & iterum probatur: quia nulla est ratio eos excipiendi; imò est positiva ratio illos comprehendendi, ut puta: Apostolus probat sententiam istam generalem, dicens: *Vnus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*, 1. Timot. 2. v. 5. & 6. Dedit autem (inquit Smil. sup. n. 171.) etiam pro omnibus parvulis redemptionem semetipsum; quia aliàs non esset redemptor totius generis humani, in Adam lapsi, quod pugnat cum alia sententia eiusdem Apostoli ad Rom. 5. v. 18. *Sicut per unius delictum in omnes homines (utique etiam parvulos) in condemnationem, sic & per unius iustitiam in omnes homines in justificationem vitæ*. Et cum illo 1. Ioan. 2. v. 2. *Iste est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum; sed etiam pro totius mundi*. Ita ergo Deus vult omnes parvulos salvos fieri, quodmodum voluit per Christum omnes etiam parvulos redimi; hoc autem voluit eicad parvulos omnes simpliciter; igitur & illud; ac per consequens voluit etiam parvulis omnibus simpliciter media sufficientia ad salutem providere, quoniam hoc includitur in voluntate illa salvandi omnes, juxta communem DD. expositionem. Sic Theod. qui benè addit: *Iuxta communem &c.* quia juxta aliquas particulares expositiones D. Aug. de quibus alibi egimus, soli parvuli, qui salvantur, in voluntate illa salvandi omnes includuntur; atque adèd juxta has expositiones hoc argumentum nullius est robore; nam sicut Aug. intelligit illam Scripturam de omnibus hominibus non simpliciter, sed de omnibus qui salvantur, sic ut nullus salvetur, quem Deus non vult salvum fieri, ita Adversarii nostri hanc Scripturam: *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*, intelligendam dicent, non de omnibus simpliciter, sed de omnibus, qui redimuntur, ita ut nullus redimatur, nisi per Christum; neque ullus iustificetur, nisi per iustitiam Christi.

Igitur, secundum Adversarios, eatenus pro omnibus, etiam pro parvulis Christus mortuus est, quatenus communis erat eorum causa cum aliis hominibus; & quia iustè & piè credimus, Christum non denegasse ullis parvulis meritum suum; nec à fructu suæ passionis apud Patrem quempiam exclusisse; ac denique, quia non minus piè affirmare possumus, Christum voluntate simplicis complacentiæ omnibus parvulis salutem desiderasse; sicut sibi ipsi vitam concupivit, dependentem tamen à voluntate Patris,

Tomus II.

Matth. 26. n. 39. *Pater mi, si possibile est, transcat à me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*. Ex quo etiam patet diversitas inter parvulos & dæmones; quia horum causa non fuit communis cum homine; nec pro illis oravit Christus; sed expressè illos exclusit, eisque meritum suum negavit. Et hinc D. Aug. lib. de Adult. conjugis c. 15. *Omnis (inquit) qui Christi Sanguine redemptus est, homo est; non tamen omnis, qui homo est, etiam Sanguine Christi redemptus est*. Intellige propriè, id est, à captivitate erutus.

Ita Magistrum suum interpretatur fidelissimus discipulus S. Prosper, Resp. 9. ad Capit. Gall. ibi: *Cum itaque rectissime dicatur, Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus propter veram humanam naturam susceptionem, & propter communem in primo homine omnium perditionem: potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit*. . . . Diversa ergo ab istis (baptizatis) fors eorum est, qui inter illos censentur, de quibus dicitur (Joan. 1. v. 10.) *Mundus eum non cognovit, ut possit secundum hoc dici redemptor mundi, dedit pro mundo Sanguinem suum, & mundus redimi noluit: quia lucem tenebræ non receperunt: & tenebræ receperunt*, quibus dicit Apost. (Ephes. 5. v. 8) *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*. Deinde ad primam Objectionem Vincent. sic ait: *Quod ergo ad magnitudinem, & potentiam pretii, & quod ad unam pertinet causam generis humani, Sanguis Christi redemptio est totius mundi. Sed qui hoc seculum sine fide Christi, & sine regenerationis Sacramento pertranscunt, redemptionis alieni sunt*. Cum itaque propter unam omnium naturam, à Domino nostro in veritate susceptam, rectè omnes dicantur redempti, & tamen non omnes à captivitate sint eruti; redemptionis proprietas haud dubiè penes illos est, de quibus princeps mundi missus est foras, & jam non vasa diaboli, sed membra sunt Christi. Cujus mors non ita impensa est humano generi, ut ad redemptionem ejus, etiam qui regenerandi non erant, pertinerent: sed ita, ut quod per unicum exemplum gestum est pro universis, per singulare Sacramentum celebraretur in singulis. Poculum quippe immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra, & virtute divina, habet quidem in se, ut omnibus proficiat, sed, si non bibitur, non medetur.

Igitur ad veritatem dictæ Scripturæ: *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*, videtur sufficere, juxta illum S. Patrem, causæ communitas, & magnitudo ac potentia pretii; esto, ut Nonnulli volunt, aliquibus parvulis Deus nullo modo concesserit, posse humanam diligentiam applicari eis remedium sufficiens ad salutem, five editis in lucem, cum aqua non conceditur, five in utero materno vi sola naturæ morientibus, ut aqua nequeat applicari. Respondet Smil. sup. n. 175. causæ communitatem, & pretii dignitatem non sufficere, ut Christus dicatur pro omnibus mortuus, omnesque redemisse; nisi illud pretium mortis suæ, propter illam causam communem omnibus, etiam pro omnibus obrulerit Patri, intendens omnibus reconciliationem & salutem, quantum erat ex parte Patris & suæ.

F 2

Probat

Diversitas inter parvulos & dæmones.

D. Aug.

33.

Qua ratio ne non omnis homo sit redemptus Sanguine Christi. S. Prosper

Quis pro priè sit redemptus.

34.

Quid sufficit ad veritatem hujus Script. dedit redemptionem &c.

Smil. docet non sufficere causam communitatem, & pretii dignitatem.

Probat à
simili.

Quid re-
quiratur, ut
Christus
dicatur pro
omnibus
mortuus.

Christus ob-
tulit se po-
tere pro
omnibus.
Probat ex
Scriptis.

35.
Confirmat.
ur.

Explicatur
S. Prosper.
Smiling.

Christus ob-
tulit se po-
tere pro
omnibus.

Probat à simili: Si (inquit) plures sint rei mor-
tis ob idem delictum, & dives quilibet iudici
offerat pretium, condignum redemptioni om-
nium; non dicitur omnes redemisse, nisi pro
omnibus pretium obtulerit; etiam si forte nul-
lum positivè exclusit, sed circa quosdam nega-
tivè se habuerit, non eos comprehendendo, quia
forte novit iudicis voluntatem quoad istos non
esse placabilem; vel etiam si circa quorundam
redemptionem solum simplicem complacenta-
m habuerit, quam æquè habere potest circa
illos, quos nullo modo diceretur redemisse,
quod sane totum ex communi modo loquen-
di constat. Quare ut Christus dicatur pro om-
nibus mortuus, omnesque redemisse, necessè
est, ut pro omnibus suæ mortis pretium effica-
citer, quantum erat ex parte ipsius, obtulerit,
eosque Patri efficaciter, quantum erat ex parte
Patris, id est, ut Pater ex parte sua vellet omnes
salvare, reconciliaverit. Quæ Christi oblatio
(prosequitur idem Auctor) pro omnibus posi-
tivè optimè colligitur ex modo loquendi Scri-
pturæ, cum explicat hanc generis humani red-
emptionem, factam per Christum, dicens de
ea 1. Timoth. 2. v. 6. *Dedit redemptionem &c.* ut
suprà Item ad Galat. 1. v. 4. *Dedit semetipsum pro
peccatis nostris.* Non enim datur quidpiam pro
aliquo, nisi dans illud offerat pro eo, intendens
ipsum obtinere, quod emitur vel redimitur;
cum datio pretii pro merce sit contractus, qui
absque positiva oblatione dantis, & acceptatione
reddentis non consummatur.

Idem colligitur ex iis Scripturis, quibus red-
emptio omnium per Christum vocatur Oblatio;
nam simplex effusio pretii (ut sic dicam res-
pectu aliquorum, non potest dici oblatio pro
illis facta, etiam si illi necessitatem habeant, cau-
samque communem cum aliis, pro quibus pre-
tium offertur. Ita de Christo prædixit Italis
ca. 53. v. 7. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Habetur
quoque ad Hebræos 7. v. 27. *Hoc enim fecit se-
mel seipsum offerendo.* Et cap. 9. v. 14. *Semetipsum
obtulit.* Item 1. Pet. 3. v. 18. *Christus semel pro pec-
catis nostris mortuus est, iustus pro iniusto, ut nos of-
ferret Deo.* Huicque Smil. Benè pro re nata,
scilicet juxta communem expositionem dicta-
rum Scripturarum, occasione quarum hæc la-
tius deducta sunt. Quid ergo (inquit) ad S. Pro-
sperum? Audi Theod. sup. Non dicitur quis
quoad causæ communitatem, & pretii dignita-
tem aliquid facere pro alio redimendo, pro
quo pretium illud propter talem causam non
obtulerit. Solum ergo ibi docet, Christum non
redemisse omnes, quasi omnes de facto salven-
tur per talem redemptionem; quod Scholastici
dicunt, Christum non redemisse omnes quoad
efficaciam, sed solum quoad sufficientiam; quod
non est aliud, quam eum omnibus meruisse
sufficientiam, licet non efficacia media salutis. Sic
ille. Et ideo non velle omnes salvos fieri volun-
tate consequente; sed aliquos voluntate tan-
tùm antecedente. Et S. Prosperum sic esse in-
telligendum, colligo ex his ejus verbis sup. re-
latis: *Redemptionis proprietas haud dubiè penes il-*

los est, de quibus princeps mundi missus est foras. Et la-
amabo, quæ hæc proprietas? Utiue redemptionis
activa & passiva, sive communicatio meriti pas-
sionis per Sacramentum Baptismi, de qua ibi
loquitur Prosper. Et eodem modo interpretatur
D. Aug. (ut sup. adhuc insinavi) quando dicitur
Non tamen omnis, qui homo est, etiam sanguis
Christi redemptus est, scilicet activè & passivè ra-
tione jam dictâ; quam etiam significat Concil.
Trident. sess. 6. cap. 3. dicens: Non omnes tamen
mortis ejus beneficium recipiunt.

Et quod istud beneficium? Renascencia in
Christo seu justificatio, quæ est (teste Trident.
ibid. cap. 4.) *Translatio ab eo statu, in quo homo na-
scitur filius primi Adæ, in statum gratiæ & adopti-
onis filiorum Dei, per secundum Adam Jesum Chris-
tum Salvatorem nostrum.* Porro nimis clarum
est, neque omnes adultos, neque omnes parvu-
los tale beneficium recipere, esto detur ipsi
gratia sufficiens (saltem remotè, & in alio, bene-
ficiū istud recipiendi. Dico: Et in alio, qui
parvuli in seipsis incapaces sunt gratiæ actualis,
de qua hic loquimur, sive proximè, seu remotè
sufficiens, ut patet. In quo ergo eam recipiunt?
Dicit nobis S. Prosper lib. 2. de Vocat. Gen. 23.
cujus titulus est: *Parvulis perentibus generalis
gratia tribuitur, dum ea parentibus datur.* Dicit in-
quam: Non in eligenti arbitrio credi, neque inco-
venienter intelligi, quod isti paucorum dierum homi-
nes ad illam pertineant gratiæ partem, quæ sumpta
universis est impensa nationibus: qua utique si bene
eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eorum ju-
varentur. Omnium namque exordia parvulorum, to-
taque illa principia necdum rationalis infantia, sal-
tem arbitrio jacent voluntatis alienæ, nec ullo modo eis,
nisi per alios, consuli potest & consequens est, illud ad
eorum pertinere consortium, quorum vel recto, vel
pravo aguntur affectu. Ac si dicam (inquit Smil.
sup. num. 175. in fine) eodem modo illos habere
media gratiæ sufficientia ad salutem, quo ha-
bent illi adulti, in quorum sunt potestate, me-
dia sufficientia ad fidem suscipiendam, & ad
bonam voluntatem applicandam parvulis Sacra-
mentum fidei illa autem media habent omnes
adulti, ergo & parvuli. Sic ille.

Sed contra, dicit aliquis: est hæc vera forem
respectu parvulorum, qui in lucem editi, ex ne-
gligentia vel malitia parentum non baptizan-
tur; secus tamen respectu eorum, qui in utero
vel extra uterum sine Baptismo moriuntur
absque alicujus negligentia vel malitia, per
meras causas naturales; v. g. quando infans perit
in utero propter naturalem matris debilitatem,
quæ non valuit foetum edere. Secundò, quando
facta humanâ diligentia abest aqua, & infans
editus moritur. Tertio, cum parentes inculpate
fidem Baptismi ignorarent, & tunc infans in-
terit; ergo quod iste non baptizatur, tantum
reduci debet in Dei voluntatem. Respondet
Felix de Repròb. cap. 6. diff. 7. num. 14. quod
in omnibus his casibus tribuit Deus auxilia
sufficientia: nam (inquit) ex voluntate, quæ
vult omnes salvari, prævidit & providit causas
naturales sufficientes, quibus possent pueri in
lucem

lucem edi, & proximè, & actu capaces fieri Baptismi, & aliorum auxiliorum supernaturalium; per accidens autem est, & ex defectu causarum naturalium, quòd impediatur; nam licet impossibile sit, Baptismum applicare de cadentibus in utero, id tamen non est impossibile simpliciter, sed ex suppositione, quòd causæ naturales, quibus illi edendi sunt in lucem, impediuntur.

Quod patet; nam, secundum Omnes, Deus providit mediū sufficiens; ut applicaretur Baptismus eis, quibus humana diligentia potuit applicari; & tamen multis non applicatur propter culpabilem vel inculpabilem defectum: sicut ergo, posita ista negligentia, impossibile est ut pueros istos salvari, non simpliciter, sed per accidens & contingenter; ita supposito, quòd causæ naturales impediuntur, impossibile est non simpliciter, sed per accidens, & ex suppositione, quòd pueri baptizentur. Sic ille. Instat quispiam impediens tales causas est effectus positivus; ergo à Deo; ergo cum tali voluntate non potest esse voluntas salvandi huiusmodi pueros. Respondet Felix, negando hanc Consequentiam: nam (inquit) voluntas salvandi est in eis, cum qua bene compatitur altera effectus impediens causas naturales, ut puer in lucem non edatur ob alios fines, qui respectu totius Universi, & secundum occulta iudicia Dei censentur majoris momenti, quam velle ut puer in lucem edatur; Deus enim non tenetur parare miracula, ut puer baptizetur: unde licet voluntas illa impediens causas secundum se positiva sit, tamen respectu salutis pueri tantum est permixta. Ita Franciscus.

Ex ante ipsum Smif. sup. num. 178. Cum dicimus (inquit) illam incapacitatem auxilii pro tali tempore esse præter intentionem divinæ providentiæ, seu (ut alii loquuntur) non esse dispositam, sed permissam à Deo, non est ita hoc intelligendum, quasi Deus pure permissivè se habeat ad illum eventum naturalem, neque illum velit voluntate complacentiæ, sed sensus est, eventum illum esse præter intentionem divinæ providentiæ particularis circa talem hominem, & solum esse ex communi providentia naturali; hoc est, Deum in constitutione Universi & causarum naturalium etiam illum effectum naturalem cum reliquis ejusdem ordinis dispositum; non tamen eo fine, ut hunc vel illum hominem sic privaret salute æternâ, seu mediis sufficientibus ad illam; sed propter statum Universi conservandum, qui labefactaretur, si Deus non fineret causas, quas condidit, agere motus suos. Unde providentia particularis, quâ Deus decrevit talem parvulum ob peccatum, in quo moritur, damnare, supponit præscientiam illius eventus naturalis; non verò illū dispositum, sed permissum, licet ille eventus per aliam providentiam dispositus sit. Hæc ille.

Quid ergo, ait, dicendum ad exempla supra adducta ex adverso? Ad primum exemplum dico (auditis Felicem sup. n. 15) debilitatem matris procedere ex ægritudine, orta ex pluribus actibus liberis in usu immoderato ciborum, & in

aliis corporalibus exercitiis, ad quod evitandum parentes non caruerunt auxilio. Addo: quòd si talis debilitas processit independenter ab actu libero, adhuc non defuit auxilium; nam Deus ex intentione salvandi puerum, infudit parentibus inspirationes, quo imbecillitas illa roboraretur, ut posset fœtus erumpere. Ad secundum exemplum dico; parentes semper aliquā accepisse inspirationem, aut se conferendi in locum, in quo esset aqua, aut orandi, aut sacrificia offerendi pro incolumitate fœtus; & quia illam neglexerunt, puer non fuit baptizatus. Ad tertium dico; parentes Gentiles aliquam Dei inspirationem neglexisse (imò & peccato repugnasse) cui si annuerent, notitiam Baptismi compararent, atque filii baptizari possent: idem autem Gentiles hi dicuntur Baptismum inculpate ignorare, licet liberè impedimentum scientiæ posuerint, quia ignorarunt, se impedimentum ponere. Hæc tenus Felix. Ipse sup. n. 13. consequenter ad jam dicta rite censet, illud quod ait Prosper suprâ: Quâ utique (gratiâ) si bene eorum uterentur parentes intelligendū esse de bono usu, non tantum morali, sed etiam naturali in causis naturalibus.

Si autem à me quæritur, quid Smif. doceat de parvulis sive extra sive in utero morientibus, id edissero. Et si (ait ille sup. n. 177) adulti non habeant potestatem, proximè sufficientem ad subveniendum quibusdam parvulis, habent tamen remotè. Vel enim adulti, in quorū potestate est parvulus recens natus, sunt fideles, & tunc moraliter fieri non potest, quin illis aliquid incidat de baptizando parvulo: quòd si illa cogitatione non obstante (etiam absque culpa, quia forte non vident periculū præ naturæ mortis in parvulo) differant Baptismum parvuli, & interea contingat parvulum mori, id non impedit sufficientiam auxilii tali parvulo constitui in ope aliena; quia illa cogitatione sufficienter proximè moveri poterant ad parvulum baptizandū; & quòd postea forè de hoc non amplius cogitent, solum probat, dari aliquod ultimum auxilium pro parvulo, in ope aliena constitutum, post quod pro brevi illo tempore, quo parvulus adhuc est in vivis, non datur aliud. Vel adulti, in quorum potestate est parvulus recens natus, sunt infideles; & tunc, quemadmodum ipsi habent auxilium sufficiens ad recipiendam fidem Baptismi, & aliorum mysteriorum Christianæ Religionis, ita parvulus habet auxilium sufficiens in ipsorum ope constitutum, ut possit per illos ad fidei Sacramentum pervenire. Vel denique nondum natus est parvulus; & tunc si in utero materno moriatur, non quidem habet ullo modo auxilium in humana ope, quo ad Baptismum pervenire possit ante mortem; hoc tamen per accidens est, nec per divinam providentiam intentum: quemadmodum etiam in adulto contingere potest, ut perveniens ad usum rationis, statim peccet mortaliter, & aliis invincibiliter distractus, vivat brevissimo tempore, neque excitari possit (in tali distractione positus) ad aliquid præstandum, quo obtineat gratiam penitendi, quod per accidens est, minimeque

Responsio
ad secundam
dubit.

Respondetur
ad 3.

47.
Quid Smif.
docet
de parvulis

Prima pars
ejus doctrinae.

Secunda.

Tertia.

nimēque intentum per divinam providentiam: nec obstat, quod minus omnes communis sententia Auctores dicerent, Deum velle talem hominem saluum fieri voluntate antecedente; adeoque, per se loquendo, etiam tali homini providisse media, ad salutem sufficientia; licet ex aliis causis (quas Deus impedire non debet) incapax reddatur omnis auxilii actualis, tam remoti, quam proximi ad peccitendum ante mortem. Usque adhuc Theod. Optimē secundum communem sententiam, quā, ut patet ex alibi dictis, verba Apostoli: *Qui vult omnes homines salvos fieri*, exponit de omnibus hominibus, nemine excepto.

42. Etiam parvuli per Baptismum perveniunt ad agnitionē veritatis

Neque huic expositioni repugnat, quod ibidem additur: *Et ad agnitionem veritatis venire*. Primum, quia largē loquendo de agnitione veritatis, etiam parvuli per Baptismum ad eam perveniunt, dum eis habitualis fides infunditur, ob quod parvulos inter fideles & credentes passim numerat Aug. ut lib. de Pecc. meritis c. 25, quod sic incipit: Proinde parvuli, si per Sacramentum, quod ad hoc divinitus institutum est, in credentium numerum non transiant, profectō in his tenebris remanebunt. Et cap. 27. ibi: *Quis autem nesciat, credere esse infantibus baptizatis?* Item cap. 33. in principio: Deinde, sic consequenter dicit: Deus sic dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam (Joan. 3. v. 16.) Periturus ergo parvulus esset, nec habiturus vitam æternam, si per Sacramentum Baptismi non crederet unigenitum filium Dei. . . . Vbi ergo parvulos ponimus baptizatos, nisi inter fideles, sicut universa ubique Ecclesia clamat auctoritas? Ergo inter eos qui crediderunt. Et hinc serm. 14. de Verb. Apost. post medium sic ait: Consuetudine Ecclesia antiqua, canonica, fundatissima, parvuli baptizati fideles vocantur. Et paulō post: Inter credentes igitur baptizatos parvulos numerabis, nec iudicare ullo modo aliter audebis, si non vis esse apertus hæreticus.

43. Hanc Scripturam: Qui vult omnes homines &c. Aug. extendit ad parvulos, lib. 4. contra Iul. c. 8.

Atque ut alia omittam, hanc ipsam Scripturam, de qua in præsentia tractamus, Aug. lib. 4. contra Iulian. c. 8. ad ipsos parvulos extendit, dicens: *Cur ergo non sic accipimus, quod dictum est: Qui vult omnes homines salvos fieri, & in agnitionē veritatis venire: quomodo & illud accipimus, quod idem dixit Apost. (Rom. 5. v. 18.) Per unius justificationem in omnes homines ad justificationem vitæ? Hos enim omnes vult Deus salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire, in quos omnes per unius justificationem gratia pervenit ad justificationem vitæ, ne dicatur nobis: Si Deus vult omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; sed idē non veniunt, quia ipsi non lunt: cur tot millia parvulorū, qui non percepto Baptismate moriuntur, non veniunt in regnum Dei, ubi certa est agnitiō veritatis? Nunquid aut homines non sunt, ut non pertineant ad id, quod dictum est, Omnes homines? Igitur, secundum Augustinum, dicat sententiæ generales æquē parvulos ac adultos comprehendunt; tamen ipsi hoc loco censent, ly Omnes, non de omnibus simpliciter, sed de omnibus qui salvantur, & veniunt ad agnitionē ve-*

Sed ibi ly Omnes non intelligit de omnibus simpliciter.

ritatis, & justificantur, fore intelligendum. Nam aliquibus interjectis, inquit: sic ergo debet intelligi, quod dictum est: Omnes homines vult salvos fieri &c., quemadmodum intelligitur quod dictum est: Per unius justificationem &c. Quod apostolicum testimonium, si eo modo intelligendum patet, ut dicas Omnes positos esse pro multis, qui justificantur in Christo; multi quippe alii non vivificantur in Christo: respondebitur tibi, sic etiam illic, ubi dictum est: Omnes homines vult salvos fieri &c. Omnes positos esse pro multis, quos ad istam gratiam vult venire. Ita S. Aug.

Tu diligenter attendes, quod non semper in Scriptura ly Omnes, ponatur pro multis. An forte idē censēs, quando Apost. ibidem ut puta ad Rom. 5. v. 12. ait: Propter ea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt; censens, inquam, ly Omnes, positum esse pro multis, & non pro omnibus simpliciter? Similiter, dum v. 18. dicitur: sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem &c. clarum est, quod ly Omnes, positum sit pro omnibus simpliciter. Si scriptura diceret: Deus omnes homines salvos facit, libens admitterem, & nemo dissentiret, ly Omnes positum esse pro multis, & non pro omnibus simpliciter, cum manifestē constet ex Scriptura non omnes simpliciter salvari: sed cum dicitur: Deus omnes homines vult salvos fieri, aliter cum communiori sententia ly Omnes positum esse pro omnibus simpliciter juxta alibi dicta. Impræsentiarum sufficit ad propositum nostrum, nec Augustinum, nec aliquem alium doctorem gravem ab illa sententia: Deus vult omnes homines salvos fieri, parvulos ullo modo excipere, quomodo eumque illud signum, Omnes, distribuat.

Deinde (inquit Smis. sup. n. 174.) etiam si demus illud: Ad agnitionem veritatis venire, ad solos adultos pertinere, non idē præcedentem sententia de iisdem solis intelligi debet: quoniam admodum & illud Mar. 16. v. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit*, si de solis adultis intelligatur quoad priorem partem; non idē etiam quoad posteriorem, quin ex illo loco necessitas Baptismi pro parvulis colligatur; ut patet apud Aug. dissentientem contra Pelagianum, licet ipse utrumque, nempe & credere (haberi) & baptizari, ad parvulos etiam extendat, ut patet ex locis allegatis: nimirum quia generalis sententiæ Scripturæ singulis pro sua capacitate sunt accommodandæ; atque ita eum parvuli omnes sint capaces salutis, ipsi comprehenduntur illā generali sententiā: Vult omnes homines salvos fieri, etiam illā: Vult omnes ad agnitionem veritatis venire, de actuali agnitione intellectuali, non comprehenduntur. Ita Theod.

Pergamus ad peccatores nondum obduratos & excecatos. Hi omnes duplici egent gratia. Unā, quā à novis peccatis abstineant; alterā, quā à veteribus emergant. Primam adesse cuius peccatori, docet S. Aug. 1. 3. de l. arb. c. 18. peccati quis enim peccat in eo, quod nullo modo potest cavere: peccatur autem, cavere igitur potest. Caveri

men non posset, si saltem sufficiens gratia non adesset. Et c. 19. cum verò ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi domino servientem arsum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem exhortetur, constantem adjuvet, exaltat deprecantem: non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras; sed quod negligis querere, quod colligis, sed quod volentem sanare contemnis. Ista tua propria peccata sunt. Eadem inserit libro de nat. & grat. post exortam haresim Pelagianam conscripto, & ad ea comprobanda subiungit c. 67. Ita & exhortatus sum, quantum potui, ad rectè vivendum, & gratiam Dei non evacuavi, sine qua natura humana jam contenebrata atque vitiosa illuminari non potest & sanari. Constat quoque hæc de vera Christi gratia esse intelligenda.

Aliud Aug. testimonium habes l. 50. Homil. homil. 12. Cum per Dei adiutorium in potestate tua sit, utrum consentias diabolo, quare non magis Deo, quam ipsi obtemperare deliberas? si enim solus diabolus daret consilium & Deus taceret, haberes quo excusari posses. Cum vero Christus tibi & conscientia tua contradicat, & per Scripturas divinas audias in Ecclesia, quod non debeas facere malum; quare eligis mortem & deseris vitam, & magis vis sequi diabolum ad luxuriam, quam obtemperare Christo, qui te invitavit ad vitam æternam? rogo ergo vos fratres charissimi, quare Satanas seducit ad peccandum, cum Deus posuerit homini in potestate non consentire Satana? est enim à dextris quodammodo precipiens Deus, à sinistris seducens Satanas, homo in medio constitutus. Cor quod inclinatur ad diabolum, quare non magis erigitur ad Deum? non enim diabolus cogendo, sed suadendo nocet: nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Nos diabolus non adjuvamus, & vincimus. Dat quidem ille consilium, sed Deo auxiliante, nostrum est vel eligere, vel respuere quod suggerit.

De peccatore quoque ita loquitur in Ps. 91. Si quid boni feceris, ego feci, dicit. Si quid mali feceris, quare quem accuset, ne conscribatur Deo. Et quid est, quare quem accuset? si non est valde impius ad manum Satanam habet, quem accuset. Satanas fecit, dicit, ipse mihi persuasit. Quasi Satanas habere potestatem cogendi. Astutiam suadendi habet. Sed si Satanas loqueretur & taceret Deus, haberes unde te excusares. Modò aures tuæ posita sunt inter monentem Deum, & suggerentem serpentem. Quare huc seducimur, hinc avertimur? non cessat Satanas suadere malum, sed nec Deus cessat admonere bonum. Satanas autem non cogit invitum: in tua potestate est consentire, aut non consentire. Si aliquid persuadente Satana mali feceris, dimitte Satanam, accusa te, ut accusatione tua Dei misericordiam merearis.

Item in Ps. 7. sub finem: Nihil possunt impiorum valere blasphemia, qui volentes excusare facinora sua volunt sua culpa tribuere, quod peccant: hoc est, volunt sua culpa tribuere culpam suam: itaque aut fortunam aut fatum inveniunt, quod accusent, aut diabolum, cui non consentire in nostra potestate esse reluit, qui nos fecit. Dat igitur etiam Deus gratiam sufficientem à novis peccatis abstinendi

peccatoribus, aliàs non esset in potestate eorum non consentire. Ne dicas, ait Aug. in Ps. 7. non possum tenere & portare & frangere carnem meam: adjuvaris ut possis. Nemo ergo dubitet de gratia sufficiente obvia peccatori ad nova peccata declinanda.

Quòd quoque Deus det gratiam peccatori à veteribus emergendi, & verè poenitendi, patet ex poenitentiae præcepto: Deus enim impossibilia non præcepit, sed homo gratia iuvatur, ne sine causa voluntati ejus jubeatur, ait S. Aug. l. de grat. & lib. arb. c. 4. & l. de nat. & grat. c. 43: Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis. Ergo alterutrum est in peccatoris potestate: nam si neutrum posset, sicut non monet, ut facias quod non potes facere, ita etiam non moneret ut petas, quod non potes petere: aliàs ridiculè moneret.

Imò præcepta levia sunt teste S. Aug. de perfect. iustitiæ c. 10: Nec aliam ob causam Scriptura commemorat, non esse gravia divina præcepta, nisi ut anima, quæ illa gravia sentit, intelligat se nondum accepisse vires, quibus talia sint præcepta Domini, qualia commendantur, levia scilicet atque suavia, & oret gemitu voluntatis, ut impetret donum facultatis. Si putaret S. Doctor peccatorem, ne orationis quidem faciendæ vires accepisse, quemadmodum monet, ut, qui necdum potest implere præceptum, vires postulet, ita etiam præteriberet, quid illi agendum sit, qui orandi vires non habet. Hoc nunquam facit, ergo existimat nulli deesse vires ad orandum. Nec mirum, Deus enim, ut ait S. Aug. tr. 7. in Joannem, legem & misericordiam in lingua portat. Noli timere, ne implere legem non possis. Fuge ad misericordiam, & obtinebis poenitentiae gratiam; nam gratia non separatur à præcepto, imò hoc anteverit juxta illud S. Leonis de Pass. iussu nobis instat præcepto, qui præcurrit auxilio.

Quod si fingas omnem poenitentiam vel novi peccati declinandi gratiam deesse peccatori, cum solis naturæ viribus non possit, is erit sub impotentia insuperabili voluntatis, quæ excusat à peccato, sicut ignorantia invincibilis juris positivi, juxta illud S. Aug. l. 3. de lib. arb. c. 18. Nec habet in potestate, ut bonus sit, si non videndo qualis esse debeat, si videndo & non valendo esse, qualem debere se esse videt. Homines quoque æqualiter se excusatos credunt, dum non potuerunt, sicut dum non cognoverunt. Qui nihil audiverunt de Christo, excusantur ab infidelitatis peccato: pariter excusari deberent, si post audientiam non acciperent gratiam sufficientem credendi in Christum. Ignorantia enim illa non minus est poena peccati originalis, quam impotentia hæc legem enim existentem & obligantem homo innoxens non ignorasset.

Si quoque S. Augustino credas l. de spir. & lit. c. 36. homo lapsus non peccat, est perfectè non observet præceptum: Non concupisces, & diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. & hoc idè, quia non potest illa præcepta perfectè servare defectu cognitionis & gratiæ sufficientis,

48.

Peccator habet gratiam poenitentiae.

S. Aug.

49.

Aliis impoentia non posset ei imputari.

S. Aug.

50.

Homo lapsus non potest perfectè implere præceptum dilectionis Dei.

S. Aug.

cientis, quā privatus est in poenam peccati originalis. Undē quoddā homines tam perfectē Deum non diligant, culpā non deputat; *Sed*, si dici possēt, quādā iustitia minor hūc vita competens, quā iustis ex fide vivit, quāvis peregrinus a Domino: & ideo per fidem ambulans, nondum per speciem, non absurde dicitur etiam ad istam pertinere, ne peccet: neque enim si esse nondum possēt tanta dilectio Dei, quanta illi cognitioni plena perfectaeque debetur, iam culpa deputandum est. Aliud est enim totam nondum assequi charitatem, aliud nullam sequi cupiditatem. Quare debet homo, quāvis longe minus amet Deum, quā eum possēt amare conspēdum, nihil tamen appetere illicitum. Perfectum amorem ait Aug. in illa vita complebimur, tum videbimus faciem ad faciem. Et paulō post: ad illam vitam iam immortalem pertineat: diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Ad hanc autem non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideris ejus. Ad illam immortalem, non concupisces: ad istam post concupiscentias tuas non eas . . . his constitutis peccatum erit hominis ex fide viventis, aliquando alicui cogitationi illicita consentire, quia habet gratiam sufficientem ad non consentiendum. Non est peccatum cogitationem illicitam habere, aut indeliberatē concupiscere, quia homo lapsus non habet gratiam sufficientem ad non cogitandum, nec concupiscendum ordinariē loquendo.

51. Plus dico : peccatores nondum obdurati, sc̃pe habent gratiam p̃nitendi. Volumus, inquit S. Aug. sem. de tempore, charitati vestra suggerere, qualiter obdurationem istam debeat accipere. Primo hoc fideliter & firmiter credat dilectio vestra, quia nunquam prius Deus deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur. Cum enim & semel & secundo & tertio unusquisque gravia peccata commiserit, expectat tamen illum Deus, sicut per Prophetam dicit, ut convertatur & vivat. Unde S. Prosop. ad cap. 11. gall. cum . . . aliquis ad Deo aut traditis desiderijs suis, aut obduratis legimus, aut relicto; magnis peccatis suis hoc eos muerisse profitemur. Igitur non obdurato passim Deus tribuit gratiam ad p̃nitendum, quam obdurato sc̃pe subtrahit.

Dein considera bonitatem & misericordiam Dei in peccatores. Quid tam longanimus, ait Aug. enarr. in Psal. 102, quid tam multum in misericordia? Peccatur, & vivitur, accedunt peccata, augetur vita: blasphematur quotidie, & facit solum solum oriri super bonos & malos. Vocat undique ad correctionem, vocat undique ad poenitentiam, vocat beneficiis creatura, vocat impetiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis, longanimis & multa misericordia. Sed observa, ne, longitudine misericordie Dei male utendo, in tibi thesaurizes, quod ait Apost. iram in die ira, & revelationis iusti iudicii Dei. Et conc. 2. in Pl. 58. Si nolis curari vulnus tuum, admonet ut cures: & aversum revocat, & refugientem quo-

dammodò ad se redire compellit & attrahit. In om-
nibus implet quod dictum est : misericordia ejus præ-
veniet me. Hæc est gratia sufficiens ad poeni-
tendum.

Hinc liquet, quod per peccatorem duntaxat
flet, quo minus convertatur; nam postquam
dixisset Aug. peccatores divina gratia pluviam
perfundi, subdit sub finem in Pl. 63: Nuncquid
confilii corrigendi, & mutande vite male in hominem
non est locus, non est tempus? nonne, si vis, hoc fieri
nonne, si vis, modo flet qui duntaxat est, ut faciat
que emplastra que futurus est? ad que Indos naviga-
turus? quam navim preparaturus? ecce, cum loquerer,
muta cor. & factum est, quod tam sepe & tam diu
clamatur ut fiat, & quod aeternam penam paratur,
non fiat. Præclare quoque S. Prop. in rem
nostram l. 2. de voc. gent. c. 26. de peccato-
rum justificatione disputans ait: Gratia quidem
Dei in omnibus justificationibus principaliter præ-
minet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis,
terrendo periculis, incitando miraculis, dando in-
tellectum, inspirando consilium, & quocumque in-
veniendo, & fidei affectionibus imbuendo. Sed iam
voluntas hominis subjungitur ei, atque conjungitur,
que ad hoc prædicitur est excitata præstita, ut divini
in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad mu-
tum, quod superno semine concepit ad studium, &
sua habens mutabilitate, si deficit: de gratia opti-
latione, si proficit. Quæ optulatio per innumeros me-
dios, five occultos, five manifestos omnibus adhibetur.
& quod à multis refutatur, ipsorum est nequitia,
quod autem à multis suscipitur, & gratiæ divina,
& voluntatis humana.

Videamus an etiam bonus & misericors
Deus sit infidelibus. Quoad Judæos tam peccato-
ratōres quàm justos veteris Legis, si Aug. in
Palamos consulas, sæpe ex eo colliges gratiam
sufficientem adfuisse tam Judæis, quàm Davi-
di. Certè lex vetus quâ talis non sufficiebat
Judæis ad bene agendum & præcepta imple-
nda; sicut nec lex Evangelica sufficit Christi-
anis: sunt enim tantum adiutorium aliquod æ-
ternum, de quo tam grave & diuturnum bo-
lum fuit cum Pelagianis. Gratiam, inquit S.
Aug. lib. 4. ad Bonif. c. 11. *diversi locutionibus* S. 44
Pelagiani nolunt, nisi legem videri; ut videlicet
ad faciendum quod cognoverimus, sed ad cognos-
cendum quid faciamus, nos Deus adjuvare creavit.
Gratiam à lege distinctam unâ cum ipsa lege
Judæis concessam fuisse, tradit S. Aug. de gra-
& lib. arb. c. 18. Cum dicitur diligamus invicem
lex est. Cum dicitur, quia dilectio ex Deo est, gratia
est. Sapientia quippe Dei, legem & misericordiam
in lingua portat, unde scriptum est in Psalmis: cum
in benedictionem dabit, qui legem dedit.

Hæc gratia Judæis parata praeueniens
non ita adjuvans. Sic docet S. Aug. epist. 89.
tubet ideo, ut facere iussa conati, & nostra infirmi-
tate sub lege fatigati, adiutorium gratia posce-
verimus. Et paucis interiectis. Qui enim Do-
cit: adiutor meus esto, conficietur se velle implere
quod iussit: sed ab eo, qui iussit, adiutorium posce-
nt, ut possit. Ex quibus collige adiutorium proprie

Ex Dei be-
nignitate &
misericor-
dia.

esse respectu voluntatis jam volentis & comantis, sed adhuc infirmæ: quæ ut possit id quod voluit, gratiæ debet adjuvante roborari. Nam ut ait S. Doctor serm. 3. de Verb. Apost. cap. 10. *Volo ut velis, sed non sufficit ut velis, adjuvandum es ut plenè velis, & impleas quod velis.* Et serm. 13. de verb. Apost. cap. 2. docet datam esse legem, ut medicus, id est gratiæ adjuvans quæretur. Rursus Epist. 144. ad Anastasium: *lex itaque docendo & jubendo, quod sine gratiâ impleri non potest, homini demonstrat suam infirmitatem, ut querat demonstratam infirmitas saluatorem, à quo sanata voluntas possit, quod infirma non potest.* Lex igitur adducit ad fidem, fides imperat spiritum largiorem. Propter eam quæst. 55. super Exod. ait: datam fuisse Judæis legem: ut de sua infirmitate atque peccatis per legem convincerentur, & lex illi fieret pedagogus, à quo perducerentur ad gratiam. Illa enim perductio fieri nequit sine gratiâ: nam teste S. Prospero ad cap. 8. Gall. *Sine gratiâ nemo currit ad gratiam.*

Datur ergo gratiæ præveniens, ut nos perducatur ad gratiam adjuvantem, quod facit hoc S. Aug. Conc. 27. in Pl. 118. *Ad hoc... data est lex, ut te de magno parvulum faceret, ut te ad faciendam legem vires de tuo non habere monstraret: ac sic opis indigens & egenus ad gratiam confugeret & clamaret: miserere mei Domine.* Igitur idcirco data est lex Judæis, ut continuo gratiæ præveniente instructi, velint & conentur eam implere; eumque viderint se nondum posse, adjuvantem gratiam implorent, per quam possint atque adeo scopum & finem legis postulare. Hoc sufficit, ut homo dicatur esse sub lege: non verò requiritur, ut omni omnino gratiâ nudetur; quia secundum S. Aug. Epist. 19. illi sunt sub lege, quibus lex dominatur, sive quos reos facit lex non implentes legem: nam ut notat tr. 3. in Joan. *Facti erant homines sub lege non implendo legem.* Qui enim legem implet, non est sub lege sed cum lege. Sub gratiâ verò est ille, cui gratiâ dominatur, id est, qui per gratiam legem implet. Quod S. Aug. ex his Apost. Verbis confirmat. I. de grat. & lib. arb. c. 12. *Peccatum enim vobis non dominabitur, non enim estis sub lege, sed sub gratiâ.* Esse ergo sub lege non excludit omnem gratiam, sed tantum adjuvantem, eamque efficacem.

De hac intelligi debent testimonia August. quibus docet legem sine gratiâ prævaricatores efficere quia illa gratiâ efficax per culpam hominis negligentis vel repellentis priorem gratiam, abest. Colligo ex lib. de grat. & lib. arb. cap. 4. *Si dixerit, volo servare, sed vincor à concupiscentia mea: respondet Scriptura libero ejus arbitrio, quod jam superius dixi: noli vinci à malo, sed vince in bono malum: quod tamen ut fiat, & adjuvat gratiâ, quæ nisi adjuverit, nihil lex erit, nisi virtus peccati.* Et cap. 10. *Quando autem cognoscit homo peccatum, si non adjuvet gratiâ, ut cognitum caveatur, sine dubio lex iram operatur...* hoc autem dixit, quia ira Dei major est in prævaricatore, qui per legem cognoscit peccatum, & tamen facit. Iterum serm. 3. de Tom. II.

verb. Apost. cap. 10. *Vis videre quid valeat sine spiritu adjuvante littera jubens? ... virtus autem peccati lex.*

Uti Judæis, ita infidelibus reliquis Deus providet de gratiis sufficientibus, quibus si benè uterentur, tandem proximam tum fidei tum salutis consequendæ potestatem acciperent. S. August. cum Manichæis disputans, & lumen gratiæ cum solis luce comparans li. 1. de gen. contra Manich. cap. 3. inquit: *Solis istius lumen non illuminat omnem hominem, sed corpus hominis & mortales oculos, in quibus nos vincunt aquilarum oculi, qui solem istum melius quam nos dicuntur aspicere. Illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos pascit; sed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore visibilium rerum & temporalium se ad ejus præcepta servanda convertunt.* Quod omnes homines possunt, si velint: quia illud lumen omnem hominem illuminat, venientem in hunc mundum. Igitur omnes homines etiam infideles gratiam accipiunt, quæ volendi potestatem conferat. Quapropter Ly. si non conjungit August. cum lumine, sed cum voluntate; quia per hanc stat, quod multi præcepta non servant. Idem repetit S. Doctor l. 1. retract. c. 10. *Verum est enim omnino omnes homines hoc posse, si velint: sed preparatur voluntas à Domino, & tantum augetur munere Charitatis, ut possint.* Quæ ultima verba significant, per gratiam, & non per naturam effici tum primam boni voluntatem, tum robustiorem aliam, quæ proximè mandata implentur. Idem August. expos. 1. in illud Psalm. 18. *Non est qui se abscondat à calore ejus, inquit: Cum autem Verbum etiam caro factum est, & habitavit in nobis, mortalitatem nostram suscipiens, non permisiit ullum mortalium excusare se de umbra mortis; & ipsam enim penetravit Verbi calor.*

Generaliter quoque loquitur, l. de catechiz. rudibus c. 26. *A quo interitu, hoc est æternis sempiternis, Deus misericors volens homines liberare si sibi ipsis non sint inimici, & non resistant misericordiam Creatoris sui, misit unigenitum filium suum.* Magistro consonat. Discipulus S. Prospero lib. 2. de voc. gent. cap. 19. ejus titulus: *Deus pro omni tempore vult omnes homines salvos fieri, aut generalibus donis aut etiam peculiaribus.* cap. 23. *Præter illam generalem gratiam parcius atque occultius omnium hominum corda pulsantem, excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute vocatio specialis exercitur.* cap. 25. *Sive igitur novissima contemplerur sæcula, seu prima, seu media, rationabiliter & pie creditur, omnes homines salvos fieri Deum velle, semperque voluisse.* Et hoc non aliunde monstratur, quam de his beneficiis eaque providentia Dei, quam universis generationibus communiter atque indifferenter impendit. Igitur impendit infidelibus.

Quis non videat ex his & pluribus, infidelibus æquè ac aliis concedi gratiam, quæ remotam saltem fidei & salutis capeffendæ potestatem tribuat? hæc autem est gratiæ interior.

57.
Infideles
quoque ha-
bent gratiâ
sufficientem
S. Aug.

Per hanc
liberari
possum ab
interitu.

S. Prospe.

58.
Ea est inte-
rior.

rior. Externa enim non pulsar occultius hominum corda, neque est Verbi calor, nec omnem infidelibus exultationis occasionem adimit, cum non tribuat potestatem ad fidem & salutem perveniendi: sicut, si sola gratia externa Adamo fuisset concessa, non omnem illi occasionem exultationis ademisset, quia perseverandi potestatem non contulisset.

Frequentem
conjugitur
aliqui ex-
terna.
S. Prosp.

Interior illa infidelium gratia frequenter conjugitur cum externa aliqua, v. g. interior gratia fidei cum externa prædicatione. In præteritis sæculis, inquit S. Prosper lib. 2. de voc. gent. cap. 4. cujus titulus: semper admonuit divina bonitas, homines sui cultus per elementa: sicut populum Israel peculiariter per legem & Prophetas. Et addit mundum ita Domino deservisse, ut in paginis elementorum, ac voluminibus temporum communis & publica divina institutionis doctrina legeretur. De illa etiam prædicatione, vocibus & paginis intelligendum est quod ait, Epist. ad Demetriadem: Voces dicentium, & littera paginarum, quæ ad eruditionem audientium vel legentium Deo servantur, non carent ejus virtute, cui servantur: scilicet interiori Dei gratia, quæ conjugitur & vim eis tribuit.

59.
Non est pro-
prie gratia
Christi.
S. Prosp.

Gratia illa infidelibus data; non est proprie & strictè gratia Christi: nam hæc Christi Mediatoris cognitionem & fidem involvit. Patet ex S. Prosper. lib. 2. de voc. gent. cap. 17. In extremis mundi partibus sunt aliqua nationes, quibus nondum gratia Salvatoris illuxit, &c. Quibus tamen illa mensura generalis auxilii, quæ desuper omnibus semper hominibus est præbuit, non negatur. Et cap. 18. ita inscribit: Prioribus sæculis absconditam fuisse gentibus gratiam Christi, non tamen Prophetis. Eadem docet S. August. de grat. & lib. arb. 13. loquens de gratia infidelium & inquit: Naturam etiam cum impiis & infidelibus certum est nobis esse communem: gratia verò per fidem Iesu Christi eorum tantummodò est, quorum est ipsa fides. Idèd solet eam vocare gratiam, quæ Christiani sumus; negatque illam infidelibus dicens, ser. 5. de verb. Apost. c. 11. Pagani non habent gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.

Item meri-
tus Christi.

Gratia illa est meritis Christi comparata, & redemptionis munus, & hoc sensu potest dici gratia Christi, sive gratia per Christum; quia tamen S. August. aliter usurpat illam vocem, meliùs dicitur gratia ex Christo, vel gratia Dei. Non quòd gratia Christi non sit gratia Dei, sed quia peculiari nomine appellatur gratia infidelium, & generale vocabulum quasi proprium sibi vendicat. Quo etiam modo S. August. distinguit fidem Dei & fidem Christi, cum in Cornelio ante adventum S. Petri, fidem Dei, non verò fidem Christi agnoscat. Quia ergo gratia infidelium imperfectam saltem Dei cognitionem involvit, rectè gratia Dei appellari potest, sicut gratia Christianorum gratia Christi, quia ejus cognitionem seu fidem involvit.

Generalis illa gratia Dei, quàmvis sufficiat, ut homo eam habens suâ culpâ pereat, non

tamen ut explicetur, cur hi potius ad fidem pertineant, quàm illi. Quia licet infideles bene illa gratia utentes, majora auxilia accipiant; tamen multi sunt, qui non utuntur & equidem ex misericordia Dei ad fidem perveniunt. Deinde quàmvis majora auxilia accipiant, non tamen gratiam efficacem, quæ ex solo Dei arbitrio pendet. Recurrentem igitur ad illud Apost. O altitudo! Unde S. Prosper lib. 1. de voc. gent. cap. 21. Si verò quæritur, cur Salvator omnium hominum non omnibus dedit hunc sensum, ut cognoscerent verum Deum, & essent, id est, permanerent in vero fidei ejus: quàmvis credamus nullis hominibus operam gratia in totum fuisse subtraham (de quo piam in sequentibus differemus) tamen ita forte hoc verum sit, sicut illud absconditum est: cur antea, omnibus gentibus prætermisissis, unum populum sibi, quem ad veritatis cognitionem erudiret, exceptum. De quo iudicio Dei si non, est conquerendum, multo minus de hoc, quod cum electione omnium gentium geritur, murmurandum est. Quæ enim Deus occultasse voluit, non sunt scrutanda, quæ autem manifestæ fecit, non sunt neganda. Porò manifestum est et prædictis, gratiam sufficientem omnibus infidelibus dari.

Paulus Orosius Hispanus Presbyter, qui in Africam trajecit, ut S. August. audiret, & ejus imperio ad S. Hier. profectus est, ut cum de gravissimis quæstionibus consuleretur, qui denique cum ex oriente rediret, Africanis Episcopis aperuit, quibus artibus Palestina Synodo Pelagius illulisset, & præcipuus Auctor fuit renovandi contra illum belli, ejusque hæretici novo decreto condemnandæ: ita scribit hæc de re in Apologetico de arbitrii libertate. Me semper hæc est fidei & indubitata sententia, Domini adiutorium suum, non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem gratia sua dona largitur, verum etiam universis in mundo gentibus longanimitatem suam, æternamque clementiam subministrare. Non, ut ita offeris cum discipulo tuo Cælestio, cui jam apud Africanam Synodum occulta illa impiorum dogmatum natura confusa est, in solo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter universis unam gratiam contrinuat, sed speciatim, quotidie, per tempora, per dies, per momenta, per atomas, & cunctis & singulis monstrare (quod intellige de iis momentis, quibus dæmonis tentatione, vel domesticæ carnis corruptelâ ad peccandum impellimur) evidentissime declaratum est, nemini hominum deesse Dei adiutorium, præsertim cum & seductor insit, & insit infirmitas.

Dum S. August. dicere videtur, gratiam non omnibus concedi, loquitur de gratia speciali & efficaci, vel proximè & abundanter sufficiente. Sic eum intellige serm. 11. de verb. Apost. cap. 4. quando dicit: Communitatem omnibus natura, non gratia; nam cap. 5. addit: Quæ facti sumus populus ejus & oves pascuæ suæ per Iesum Christum Dominum nostrum. Sic quoque intellige Episcopos Africanos in Synodina exules, dum inquit in Epist. Synodica:

De gratia vero non digne sentit, quisquis
tam parat omnibus hominibus dari: cum non
solum non omnium sit fides, sed adhuc nonnulla
gentes inveniuntur, ad quas fidei predicatio non per-
venit. Beatus autem Apostolus dicit: quomodo in-
veniam, in quem non crediderunt? aut quomodo cre-
deret ei quem non audierunt? quomodo autem au-
diunt sine predicante? non itaque gratia omnibus
datur, quandoquidem ipsius gratia participes esse
non possunt, qui fideles non sunt, nec possunt credere,
ad quos inveniunt ipse fidei auditus minime perve-
nisse. Præter hanc gratiam perfectam, est alia
imperfecta, quæ solum imperfectum elicit vo-
luntatis consensum, quæ conceditur omnibus,
qui, etsi fidem non habent, aliquam tamen
eius suscipiendæ voluntatem vel instinctum
habuerunt. Audite S. Aug. l. 1. ad Simpl. qu. 2.
Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit
credere Deo, vel interna vel externa admonitione mo-
tus ad fidem. Sed interest quibus articulis temporum,
vel celebratione Sacramentorum gratia plenior &
evidentior infundatur. Non enim Catechumeni non
credant, aut verò Cornelius non crederet Deo, cum
elemosinis & orationibus dignum se præberet, cui
angelus mitteretur: sed nullo modo ista operaretur,
nisi ante credidisset: nullo modo autem credidisset, nisi
vel sacris per risa mentis, vel manifestioribus per
sensum corporis admonitionibus vocaretur: ed: sunt
ergo inclinationes quædam fidei conceptionibus si-
miles: non tamen solum concipi, sed etiam nasci
opus est, ut ad vitam perveniatur æternam. Variæ
igitur sunt admonitiones, quibus homo ad
cognitionem Dei, antequam suscipiat fidem
Christi, vocatur.

In paganis admonitio hæc est imperfectissima
qua quædam Dei cognitio saltem, quæ pium
voluntatis motum præcedit: & quia supernatu-
ralis est, ad fidem veluti quædam ejus inchoatio
reducitur. Ictum aliquid est fidei inspiratio, aliud
inchoata fides: nam hæc voluntatis consensum,
& fidei inchoatæ actum significat: illa vocatione
tantum internam: & quævis inspiratio pluri-
bus datur, paucioribus tamen inchoata fides.
Tentior gentium, uberior Judæorum sub ve-
tere lege gratia. Ita S. Prosp. l. 2. de voc. gent. c. 4.
Sed me in præteritis quidem scolis hæc eadem
gratia (quæ post Domini nostri Jesu Christi Resur-
rectionem ubique diffusa est, & de qua scriptum est:
eluxerunt coruscationes tuæ omni terræ) defuit mun-
do. Quamvis enim speciali carâ atque indulgentiâ
Dei populum Israeliticum conset electum, omnesque
aliæ nationes suas vias ingredi, hæc est secundum
proprium permittit sint vivere voluntatem, non ita se
tamen æterna Creatoris bonitas ab illis hominibus
arcebat, ut eos ad cognoscendum se atque metuendum
nullis significationibus admoneret. Addit gra-
tiam uberiores Judæis concessam non obcu-
rare tenuiorem gentibus datam: Sicut enim ista
gratia largitas, quæ in omnes gentes novissimè ef-
fluxit, non evacuat eam, quæ super unum Israël sub
lege corarvit. Et ut ostendat quo sensu gentes istæ
dicantur derelictæ, subdit: Qui quidem in com-
paratione electorum (id est Judæorum) videntur ab-
jecti: sed nunquam sunt manifestis occultisque be-
neficiis obditi.

Restant exæcati & obdurati, & nec his ne-
gatur à Deo gratia sufficiens. Exæcatio & ob-
duratio hujus vitæ est imperfecta tantum, &
multum distat ab obduratione damnatorum.
Illa est hujus inchoatio tantum & initium, te-
ste S. August. in Plal. 6. Post med. ubi ait: Sunt
enim tenebræ exteriores, quæ magis ad diem judicii
pertinere intelliguntur, ut penitus extra Deum sit,
quisquis dum tempus est, corrigi noluerit. Penitus
enim esse extra Deum, quid est nisi esse in summa
cæcitate? tum addit: in hac vita summæ illius cæ-
citatis inchoationem tantum, & initium repe-
riri. Obduratio suo modo comparari potest
confirmationi Sanctorum in gratia: sicut enim
hæc non excludit omnem interiorem tenta-
tionem à viatore, ut Apostoli exemplo con-
stat; ita nec illa omnem gratiam internam re-
mouet. Imò confirmati in gratia imperfectum
quandoque consensum præbent tentationi, qui
sit veniale peccatum. Quidni ergo obdurati in
hac vita imperfectè quandoque assentiantur
gratiæ? ipse Pharaon, cum esset obduratus, teste
S. Aug. ser. 38. de temp. quoties afflictus est, humi-
liter supplicavit; unde habuit gratiam, quâ libe-
ras quidam velleitates, seu complacentias ex-
citavit. S. Thomas qu. 24. de veritate, art. 1. in
corp. ait: obduratum eum esse, qui non de facili
possit cooperari ad hoc, quod exeat de peccato. Et hæc
est obstinatio imperfecta, quæ aliquis potest esse ob-
stinatus in statu via: dum scilicet habet aliquis ita
firmatam voluntatem in peccato, quod non surgunt
motus ad bonum, nisi debiles. Hi equidem motus
sunt gratiæ sufficiens, ut homo cæcitatem
suam & obstinationem excusare non possit. Ita
docet (post Aug. expol. 1. in Plal. 18. Non permi-
sit ullum mortalium excusare se de umbra mortis
&c.) S. Prosp. l. 2. de voc. gent. cap. 13. Quæ bene-
ficia (gratiæ) licet obduratis nihil remedi & emen-
dationis attulerint, probant tamen aversionem eorum
non divinam fuisse constitutionis, sed propriam volun-
tatis. Quod paulo ante in Cain ostenderat
dicens: cum ergo talis ad Cain loqueretur Deus:
nunquid ambiguum est voluisse eum, & quantum
ad medendi modum sufficiebat egisse, ut Cain ab illo
impietatis furore respiceret? sed malitia pertinax
inde facta est inexcusabilior, unde debuit esse corre-
ctior.

Excusationem obduratorum, petitam ab
impotentia bene agendi, nullam esse ostendit
S. Aug. l. 3. de lib. arb. cap. 19. dicens: Nulli enim
homini ablatum est scire utiliter quærere, quod inu-
tiliter ignorat; & humiliter confutendam esse imbe-
cillitatem: ut quærenti & consueti ille subveniat,
qui nec errat, dum subvenit, nec laborat. Et in Pl. 58
sub finem, probans Omnipotentem Medico nihil ef-
se insanabile, obduratum ita alloquitur: Sed es
nolis curari vulnus tuum, admonet ut curesis, & a-
versum revocat, & refugientem quodammodo ad se
redire compellit & attrahit. In omnibus implet quod
dictum est: misericordia ejus præveniet me. Nempe
ut opem Dei, quam implorare admonetur, pe-
tere possit. Hæc posse præstat gratia sufficiens
orandi, Oratione ritè adhibita, obriuebuntur
ulteriores & uberiores gratiæ, donec obdura-
tio

64.
Exæcatio
& obdura-
tio non ne-
gatur gra-
tia suffi-
ciens.
D. Aug.

obduratio
viatorum
est tantum
imperfecta.

S. Aug.

S. Thom.

S. Aug.

65.
Nec causas
impotentia-
rum.

tio tollatur, & causa ejus. Quæ hæc? S. Thomas: 1. dist. 40. q. 4. a. 2. ait: Dicunt Sancti communiter Dionysius, Augustinus, & Anselmus, quod causa, quare iste non habet gratiam, est: quia ipse noluit accipere, & non quia Deus noluit dare: quia lumen suum omnibus offert, quod tamen ab omnibus non percipitur. De Dæmonibus perfectè obduratis nemo dixerit, non possunt, quia nolunt: sed potius, nolunt, quia non possunt.

66. Sed solam difficultatē. S. Aug.
Obdurati & exacerati peccant quoties præcepta non servant, licet observantia sit ipsis difficilis, & careant potentia proxima servandi. Cæcitas cordis, ait Aug. lib. 1. oper. imperf. si peccatum non esset, injustè argueretur: arguitur autem justè ubi dicitur: Pharisee cæce, & aliis plurimis divinum eloquiorum locis. Et l. 5. contra Jul. c. 3. Cæcitas cordis, quam solus removel illuminator Deus, & peccatum est, quo in Deum non creditur, & pena peccati, quæ cor superbum digna animadversione punitur, & causa peccati, cum mali aliquid cæcitas errore committitur. Si peccent exacerati, igitur habuerunt gratiam sufficientem peccatum vitandi: & potentiam sufficientem, licet non proximam, Angeli certe viatores, & Protoperantes in statu innocentie, licet creati in amore actuali casto, egerunt adjutorio, quo daretur perseverandi potentia: aliis sine culpa non perseverassent, excusati per impotentiam perseverandi. Homini ergo lapsio, & multipliciter vulnerato à fortiori ad excusationem ferviret impotentia vitandi peccati, si subesset.

67. Adjutorii Angeli boni & hominis. S. Aug.
Quæres, quod fuerit illud adjutorium sufficiens Angelorum in vita & Protoperantem? Resp. gratia sanctificans. Quærit S. Aug. l. 12. de civit. c. 9. An sancti Angeli, quem habent Creatorem naturæ, eundem habeant bonæ voluntatis Autorem, per Spiritum sanctum in eis charitate diffusa? supponit hic Angelos habuisse voluntatem bonam. Sed controversia, an hæc fuerit potentia voluntatis, an potius actualis volitio deliberata? Aliqui hoc dicunt, alii illud. In Theol. nostra Sacrament. p. 3 d. 6. le. 5. conclus. 3. tetigimus punctum hoc ex S. Aug. qui postquam l. 12. de Civit. c. 6. 7. 8. discessisset de mala voluntate malorum Angelorum, assignat causam ejus deficientem ipsam potentiam voluntatis seu liberum arbitrium. Jam effectus seu actus voluntatis est volitio; igitur S. Aug. per malam voluntatem intelligit volitionem malam & actum demeritorium. Pergit c. 9. ad voluntatem bonam bonorum Angelorum, quærens causam ejus efficientem. Unde & hic intelligit S. Aug. per voluntatem bonam volitionem bonam, quam vocat: amorem, amorem castum, quo boni & meliores fiant: hoc autem fit per opera meritoria, non per potentiam aut habitum. Uno verbo S. Aug. utitur verbis significantibus amorem actuale. Et quia l. de corr. & grat. c. 11. utitur verbis significantibus amorem habituale, & gratiam habituale, quia nunquam dicit, quod Angelus aut homo illi adjutorio potuerunt dissentire, resistere &c. quia ponit adjutorium illud stabile, in quo permaneat; cum auxilium actuale ad singulos actus detur novum: quia sic

S. Aug. intellexerunt ejus discipuli & Theologiae Principes: quia nihil obstat illi intelligentiæ: idè intelligi potest adjutorium habituale, per adjutorium sine quo non, de quo Aug. inquit: Tunc ergo dederant homini Deus bonam voluntatem (amorem actualè castum) in illa quæpote fecerat, qui fecerat rectum. Dederat & adjutorium gratia habitualis, sine quo in eo non posset permanere, si vellet. Præter hoc adjutorium gratia habitualis, & illuminationem intellectualem, homo integer non egebat gratia voluntatis.

Homo lapsus autem eâ indiget Aug. testis, unde ad sufficientiam homini lapsio datur, ut in præcedentibus latè probatum. Modò licet cum Paulo Orosio concludere. Evidentiissime probatum est, nemini homini deesse Dei adjutorium præsertim cum & seductor instat, & infirmitas infirmat. Licet cum Seraphico Bonaventura 2. d. 3. q. 2. nostram sententiam ita à pelagiana hæresi discernere: Hoc fuit quod decepit Pelagium, quod librum arbitrium nunquam destituitur omni gratia gratis data, & ipse posse gratia attributi ipsi naturæ, superbi enim excacatus nescivit distinguere inter dona naturalia & gratuita. Addatur & hoc B. Hildeberti epist. 33. Officiosa est hominibus gratia Dei, & velut in eorum jurata obsequium.

Sit ergo resolutio finalis: tam adultis quam parvulis omnibus datur gratia sufficiens, seu potius à Deo non negatur; adultis quidem in se ipsis, parvulis autem in aliis, licet non omnibus detur proximè sufficiens; ut nec omni tempore remotè sufficiens, ut edisserit Cœlestis, sequenti, quæ talis est:

CONCLUSIO II.

Deus non dat omnibus media proximè sufficientia ad salutem, ut nec omni tempore remotè sufficientia; sed solum aliquando pro loco & tempore; ita ut si homo illis bene uteretur, daret ulteriora auxilia usque ad illud, quod proximè sufficeret.

Innocentius X. Bulla: Cum iocundatione, hanc propositionem: Interiori gratia in statu naturæ lapsæ nunquam restituitur, hæreticam declaravit, & uti talem damnavit. Igitur, secundum fidem Catholicam, interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ aliquando restituitur. Nec ideo tamen (ut bene advertit Censura Lovaniensis Aflert. 4.) Vlla Dei vocatio delusoria est; neque enim aliâ sit ullâ intentione ac fine, quam ut convertatur quisque aut converti possit . . . ac debeat, & si vocanti non obtemperet, inexcusabilis habeatur. Equidem (ut ait Censura Duacensis Aflert. 4.) Vocationis divinæ primus finis est hominis conversio, etiam si illa non sequatur. Quod enim quisque vocatus non convertatur, propria ejus malitia imputandum est; quod autem convertatur, vocanti imputati & potentia ascribendum est. Quod probè intelligi-